

KONAČNI PRIJEDLOG ZAKONA O BESPLATNOJ PRAVNOJ POMOĆI

I. OPĆE ODREDBE

1. Predmet Zakona

Članak 1.

Ovim Zakonom uređuju se pojam, vrste i opseg besplatne pravne pomoći (u daljnjem tekstu: pravna pomoć), korisnici pravne pomoći, nadležnost, postupak i uvjeti za ostvarivanje pravne pomoći, pružatelji pravne pomoći, pravna pomoć iz razloga pravičnosti, prekogranično ostvarivanje pravne pomoći, financiranje pravne pomoći i nadzor nad provedbom Zakona.

2. Pojam pravne pomoći

Članak 2.

Pravna pomoć, u smislu ovoga Zakona je način olakšavanja pristupa sudu i drugim tijelima koja odlučuju o pravima i obvezama hrvatskih državljana i stranaca na način da troškove u cijelosti ili djelomično snosi Republika Hrvatska, uzimajući u obzir njihov materijalni položaj i okolnost da ne bi mogli ostvariti to pravo bez ugrožavanja svojeg uzdržavanja i uzdržavanja članova svojeg kućanstva.

3. Značenje pojedinih izraza

Članak 3.

Članovi kućanstva su bračni ili izvanbračni drug, djeca i srodnici u pravoj liniji do četvrtog stupnja i u pobočnoj do drugog stupnja zaključno, a koji žive u istom stambenom prostoru s podnositeljem zahtjeva za pravnu pomoć, zajednički snose troškove i zadovoljavaju potrebe zajedničkog života.

Imovina podnositelja zahtjeva su sve pokretne, nekretnine, imovinska prava, iznos gotovine u domaćoj i stranoj valuti, štednja odnosno novčana sredstva na osobnim računima ili štednim knjižicama, darovi, vrijednosni papiri, dionice, udjeli u kapitalu i ostala imovina u tuzemstvu i u inozemstvu podnositelja zahtjeva i punoljetnih članova njegova kućanstva.

Imovno stanje podnositelja zahtjeva su ukupni dohodak, ukupni primici i imovina podnositelja zahtjeva i članova njegova kućanstva.

Korisnik pravne pomoći je fizička osoba koja koristi ovim Zakonom propisane oblike pravne pomoći.

Neopravdano korištena pravna pomoć je pravna pomoć odobrena ili ostvarena na temelju neistinitih podataka ili prikrivanja činjenica, odnosno ostvarena promjenom podataka na uputnici.

Obrazac o imovnom stanju osobito sadrži podatke podnositelja zahtjeva o ukupnim primicima, ukupnom dohotku u godini u kojoj se podnosi zahtjev i imovini podnositelja zahtjeva i članova njegova kućanstva, a osobito sadrži podatke o vrsti primitaka, iznosu primitaka, vrsti imovine i njezinoj tržišnoj vrijednosti na dan podnošenja zahtjeva.

Opća pravna informacija je nenaplatni oblik pravne pomoći koji sadrži opću i načelnu uputu o pravnom uređenju pojedinog područja,

Ovlaštena udruga je udruga koja je ispunila ovim Zakonom propisane uvjete i koja se na temelju rješenja kojim se ovlašćuje na pružanje pravne pomoći upisuje u registar udruga koje pružaju pravnu pomoć

Potvrda o visini dohotka je potvrda koju u tekućoj godini za prethodnu kalendarsku godinu, na zahtjev podnositelja zahtjeva i članova njegovog kućanstva, izdaje Porezna uprava.

Pravni savjet je cjelovita uputa o načinu i mogućnostima rješavanja pojedina pravnog pitanja.

Primici su, prema propisima o oporezivanju dohotka, primici koji se ne smatraju dohotkom i primici na koje se ne plaća porez na dohodak, kao i ostali neoporezivi primici podnositelja zahtjeva i članova njegovog kućanstva.

Pružatelj pravne pomoći je odvjetnik, udruga ili visoko učilište koje izvodi sveučilišne studije u znanstvenom području prava, a koje pruža pravnu pomoć putem pravnih klinika, koji u skladu s ovim Zakonom pružaju pojedini oblik pravne pomoći.

Sastavljanje pismena u postupcima je izrada pismena kojim se postupak pokreće ili se podnosi u pojedinoj fazi postupka, a za koji nije izdana punomoć.

Ukupni dohodak je ukupni iznos dohotka podnositelja zahtjeva i dohotka članova njegova kućanstva, ostvaren u tuzemstvu i u inozemstvu sukladno propisima o oporezivanju dohotka, a umanjen za iznos uplaćenog poreza i prireza.

Ukupni primici su ukupni iznosi / vrijednosti primitaka podnositelja zahtjeva i primitaka članova njegovog kućanstva, ostvareni u tuzemstvu i u inozemstvu.

Uputnica je upravni akt kojim se odobrava korištenje nekog od oblika pravne pomoći utvrđenih ovim Zakonom te uređuje opseg odobrene pravne pomoći.

Ured je ured državne uprave u županiji odnosno ured Grada Zagreba. Nadležni ured je ured na području čije teritorijalne nadležnosti podnositelj zahtjeva ima prebivalište ili boravište. Kada se radi o hrvatskim državljanima koji nemaju prebivalište u Republici Hrvatskoj i strancima, nadležni ured je onaj ured na području čije teritorijalne nadležnosti je sjedište suda ili upravnog tijela pred kojima podnositelj zahtjeva pokreće postupak.

Zadovoljavajući stambeni prostor je stan ili kuća veličine 35 m² korisne površine za jednu osobu, uvećana za 10m² za svaku daljnju osobu, s mogućim odstupanjem do 10m².

II. VRSTE I OPSEG PRAVNE POMOĆI

1. Vrste pravne pomoći

Članak 4.

- (1) Pravna pomoć ostvaruje se kao primarna ili sekundarna pravna pomoć.
- (2) Primarna pravna pomoć obuhvaća:
- opću pravnu informaciju,
 - pravni savjet,
 - pravnu pomoć u sastavljanju pismena pred tijelima uprave i pravnim osobama koje imaju javne ovlasti
 - zastupanje u upravnim stvarima
 - pravnu pomoć u mirnom izvansudskom rješavanju sporova,
 - zastupanje pred Europskim sudom za ljudska prava i međunarodnim organizacijama, ako je u skladu s međunarodnim ugovorima i pravilima o radu tih tijela
- (3) Sekundarna pravna pomoć obuhvaća:
- zastupanje pred sudom,
 - pravnu pomoć za mirno rješavanje sporova pred sudom
 - sastavljanje pismena u sudskim postupcima
- (4) Odobravanje bilo kojeg oblika pravne pomoći uključuje i oslobađanje od plaćanja pristojbi i troškova postupka.

Članak 5.

- (1) Korištenje pravne pomoći prema odredbama ovoga Zakona odobriti će se u svim postupcima pred sudovima, upravnim tijelima i drugim pravnim osobama s javnim ovlastima, ako se njima rješava o egzistencijalnim pitanjima korisnika.
- (2) Egzistencijalna pitanja u smislu ovog Zakona su osobito: statusna pitanja, prava iz sustava socijalne skrbi i drugi oblici pomoći, radnopravne stvari, zaštita djece i mlađih punoljetnika, zaštita žrtava kažnjivih djela, žrtava trgovanja ljudima, obiteljskog nasilja i kada je to predviđeno međunarodnim ugovorima kojih je Republika Hrvatska stranka, kao i imovinsko-pravna pitanja u vezi sa zaštitom nekretnina do veličine zadovoljavajućeg stambenog prostora, u skladu sa člankom 3. ovoga Zakona, odnosno zaštitom sredstava za rad neophodnih za uzdržavanje korisnika i članova kućanstva, te novčanih sredstava do dvadeset najnižih mjesečnih osnovica za obračunavanje i plaćanje doprinosa za obvezna osiguranja na dan podnošenja zahtjeva prema Zakonu o doprinosima za obvezna osiguranja, po članu njegovog kućanstva.

(3) Iznimno, od stavka 1. ovoga članka u sudskim postupcima sud može na zahtjev stranke koja ne ispunjava ovim Zakonom propisane uvjete odobriti pravnu pomoć iz razloga pravičnosti.

2. Opseg pružanja pravne pomoći

Članak 6.

(1) Odobravanje pravne pomoći odnosi se na potpuno ili djelomično osiguravanje plaćanja troškova pravne pomoći.

(2) Odobrena pravna pomoć može biti ograničena samo iz razloga koji su propisani ovim Zakonom.

III. KORISNICI PRAVNE POMOĆI

Članak 7.

(1) Korisnici pravne pomoći u smislu ovog Zakona su hrvatski državljani, stranci na privremenom boravku, stranci na stalnom boravku, azilanti, stranci pod supsidijarnom zaštitom i stranci pod privremenom zaštitom, koji ne mogu snositi troškove pravne pomoći bez opasnosti od egzistencijalne ugroženosti.

(2) Korisnici pravne pomoći, uz osobe iz stavka 1. ovoga članka, su tražitelji azila u postupcima za koje pravna pomoć tražiteljima azila nije predviđena posebnim zakonom.

(3) Stranci na privremenom boravku i stranci na stalnom boravku ostvaruju pravo na pravnu pomoć ako u zemlji državljanstva ispunjavaju uvjete za odobravanje prava na pravnu pomoć u postupcima za koje se pravna pomoć može odobriti prema odredbama ovoga Zakona u postupcima za koje se pravna pomoć može odobriti hrvatskim državljanima.

Članak 8.

Smatrat će se da osoba ne može snositi troškove pravne pomoći bez egzistencijalne ugroženosti ako ostvaruje prava iz sustava socijalne skrbi i drugih oblika pomoći odnosno pravo na opskrbninu prema Zakonu o pravima hrvatskih branitelja iz Domovinskog rata i članova njihovih obitelji i Zakona o zaštiti vojnih i civilnih invalida rata ili ako imovno stanje podnositelja zahtjeva i punoljetnih članova njegovog kućanstva odgovara sljedećim uvjetima:

a) kad imovina, u novčanom obliku, podnositelja zahtjeva i članova njegovog kućanstva ne iznosi više od dvadeset najnižih mjesečnih osnovica za obračunavanje i plaćanje doprinosa za obvezna osiguranja, na dan podnošenja zahtjeva, prema Zakonu o doprinosima za obvezna osiguranja, po članu njegovog kućanstva

b) kad podnositelj zahtjeva ili punoljetni članovi njegovog kućanstva posjeduju imovinu, osim imovine u novčanom obliku, čija ukupna vrijednost ne prelazi iznos od dvadeset najnižih mjesečnih osnovica za obračunavanje i plaćanje doprinosa za obvezna osiguranja na dan podnošenja zahtjeva prema Zakonu o doprinosima za obvezna osiguranja,

c) kad podnositelj zahtjeva odnosno punoljetni članovi njegova kućanstva, imaju u vlasništvu stan ili kuću koji se smatraju zadovoljavajućim stambenim prostorom u smislu članka 3. ovog Zakona, te ako imaju u vlasništvu automobil čija vrijednost ne prelazi osamnaest najnižih mjesečnih osnovica za obračunavanje i plaćanje doprinosa za obvezna osiguranja na dan podnošenja zahtjeva, prema Zakonu o doprinosima za obvezna osiguranja,

d) kad ukupni dohodak i ukupni primici podnositelja zahtjeva i punoljetnih članova njegova kućanstva mjesečno ne prelaze po članu kućanstva iznos najniže osnovice za obračun i plaćanje doprinosa za obvezna osiguranja na dan podnošenja zahtjeva, prema Zakonu o doprinosima za obvezna osiguranja.

IV. PRUŽATELJI PRAVNE POMOĆI

Članak 9.

- (1) Pružatelji pravne pomoći prema odredbama ovog Zakona su odvjetnici, ovlaštene udruge i visoka učilišta.
- (2) Pružatelji pravne pomoći pružaju pravnu pomoć uz naknadu.
- (3) Iznimno od stavka 2. ovoga članka pružatelji pravne pomoći ne naplaćuju pružanje opće pravne informacije.
- (4) Pružatelji ne smiju koristiti bilo koji oblik promidžbe o pružanju pravne pomoći prema odredbama ovoga Zakona. U slučaju nedozvoljene promidžbe primjenjuju se mjere propisane ovim Zakonom, za nesavjesno pružanje pravne pomoći.

1. Pružanje pravne pomoći od strane odvjetnika

Članak 10.

- (1) Primarnu i sekundarnu pravnu pomoć prema odredbama ovog Zakona pružaju odvjetnici.
- (2) Odvjetnik ne smije odbiti pružiti pravnu pomoć u skladu s odredbama ovoga Zakona, osim u slučajevima predviđenima Zakonom o odvjetništvu za uskratu pravne pomoći.
- (3) Podnositelj zahtjeva za odobravanje pravne pomoći (u daljem tekstu: zahtjev) može odbijanje pružanja pravne pomoći prijaviti ministarstvu nadležnom za poslove pravosuđa.
- (4) Neosnovano odbijanje pružanja pravne pomoći smatrat će se u smislu ovoga Zakona nesavjesnim pružanjem pravne pomoći.

2. Udruge kao pružatelji pravne pomoći

Članak 11.

- (1) Ovlaštene udruge pružaju primarnu pravnu pomoć prema odredbama ovoga Zakona.
- (2) Ovlaštene udruge ne smiju odbiti pružiti pravnu pomoć donosiocu uputnice.
- (3) Udruga stječe ovlast za pružanje pravne pomoći upisom u registar udruga koje pružaju pravnu pomoć pri ministarstvu nadležnom za poslove pravosuđa. Udruga se upisuje u registar kada pruži dokaze da je osigurala pružanje pravne pomoći od strane osobe koja ima diplomski studij prava, ima položen državni stručni ili pravosudni ispit i najmanje dvije godine radnog staža u struci, odnosno znanstveno zvanje, te kada pruži dokaze o uplati osiguranja od odgovornosti za štetu nanесenu stranci pružanjem pravne pomoći, u visini 50% osiguranja propisanog Zakonom o odvjetništvu.
- (4) Ovlaštene udruge mogu pružati pravnu pomoć i osobama koje nisu korisnici pravne pomoći prema odredbama ovog Zakona, ali izvan sredstava odobrenih na temelju projekta i bez prava na naknadu.

Članak 12.

- (1) Udruga podnosi zahtjev za upis u registar udruga koje pružaju pravnu pomoć ministarstvu nadležnom za poslove pravosuđa.
- (2) Zahtjevu za upis u registar prilažu se statut udruge, rješenje o upisu u registar udruga, dokazi o osiguranoj suradnji osobe koja prema odredbama ovoga Zakona može pružati pravnu pomoć u udruzi, te kopija police osiguranja od odgovornosti za štetu.
- (3) Na postupak upisa udruge u registar udruga koje pružaju pravnu pomoć, odgovarajuće se primjenjuju odredbe Zakona o udrugama.
- (4) O upisu udruga u registar udruga koje pružaju pravnu pomoć izdaje se rješenje kojim se udruga ovlašćuje za pružanje primarne pravne pomoći.
- (5) Protiv rješenja kojim se odbija upis u registar nije dozvoljena žalba, već se neposredno tužbom može pokrenuti upravni spor.
- (6) Ministar nadležan za poslove pravosuđa pravilnikom će propisati način vođenja i oblik registra udruga ovlaštenih za pružanje pravne pomoći.

Članak 13.

- (1) Sindikati pružaju primarnu pravnu pomoć prema odredbama ovoga Zakona, pod uvjetima propisanim za ovlaštene udruge.
- (2) Zahtjevu za upis u registar udruga koje pružaju pravnu pomoć prilažu se statut, rješenje o upisu u registar prema odredbama Zakona o radu, dokazi o osiguranoj suradnji osobe koja prema odredbama ovog Zakona može pružati pravnu pomoć u ovlaštenoj udruzi, te kopija police osiguranja od odgovornosti za štetu.

(3) U skladu sa Zakonom o radu i Zakonom o parničnom postupku sindikati pružaju pravnu pomoć nezavisno od odredbi ovoga Zakona.

3. Visoka učilišta

Članak 14.

(1) Visoka učilišta koja izvode sveučilišne studije u znanstvenom području prava mogu putem pravnih klinika, u skladu sa svojim općim aktima u okviru primarne pravne pomoći davati opću pravnu informaciju, pravne savjete i izrađivati pismena, osim zastupanja.

(2) Pravne klinike imaju pravo odlučivanja o pružanju pravne pomoći u skladu s ciljem za koji su osnovane i programom svojeg djelovanja.

V. POSTUPAK ZA OSTVARIVANJE PRAVNE POMOĆI

Članak 15.

Odobranje pravne pomoći ostvaruje se podnošenjem zahtjeva uredu.

1. Zahtjev za odobranje pravne pomoći

Članak 16.

(1) Zahtjev se podnosi na propisanom obrascu uz koji se prilaže potvrda Porezne uprave o visini dohotka podnositelja zahtjeva i članova kućanstva i drugi dokumenti kojima se utvrđuje visina dohotka, izjava podnositelja zahtjeva i članova njegova kućanstva o imovini te pisana izjava podnositelja zahtjeva i punoljetnih članova njegova kućanstva o dopuštenju uvida u sve podatke o imovini.

(2) Iznimno od stavka 1. ovoga članka žrtve obiteljskog nasilja potvrdu i izjave iz stavka 1. ovoga članka podnose samo za sebe.

(3) Podnositelj zahtjeva koji je korisnik nekog od prava iz sustava socijalne skrbi i drugih oblika pomoći podnosi uz zahtjev potvrdu nadležnog centra za socijalnu skrb o vrsti i visini primljene pomoći u posljednjih dvanaest mjeseci.

(4) Podnositelj zahtjeva koji je korisnik prava na opskrbninu prema Zakonu o pravima hrvatskih branitelja iz Domovinskog rata i članova njihovih obitelji, te Zakona o zaštiti vojnih i civilnih invalida rata, podnosi uz zahtjev potvrdu ili presliku rješenja o opskrbinu.

(5) Azilanti, stranci pod supsidijarnom zaštitom, stranci pod privremenom zaštitom, te žrtve trgovanja ljudima, uz zahtjev prilažu potvrdu nadležnog tijela o svom statusu.

Članak 17.

Obrazac zahtjeva za odobravanje pravne pomoći, kao i obrasce izjave o imovnom stanju i o dozvoljavanju uvida u podatke o imovini, te popis dokumenata kojima se utvrđuje visina dohotka u tekućoj godini, propisuje ministar nadležan za poslove pravosuđa, pravilnikom.

Članak 18.

Informacije o mogućnostima i uvjetima korištenja pravne pomoći, kao i obrasce zahtjeva za odobravanje pravne pomoći, strankama su dužna učiniti dostupnim sudbena tijela prvoga stupnja, upravna tijela prvoga stupnja i pravne osobe s javnim ovlastima, pružatelji pravne pomoći kao i uredi koji odobravaju pravnu pomoć.

Članak 19.

Pravne osobe koje obavljaju poslove platnoga prometa dužne su, na temelju izjave podnositelja zahtjeva za odobravanje pravne pomoći da dozvoljava uvid u sve podatke o imovini, na traženje ureda dostaviti podatke o računima i stanju na računima.

Članak 20.

Za točnost podataka navedenih u zahtjevu za odobravanje pravne pomoći podnositelj odgovara materijalno i kazнено.

Članak 21.

Ured će prema vlastitoj ocjeni provjeriti činjenice navedene u Obrascu o imovnom stanju podnositelja zahtjeva. Ured je dužan tijekom svakog kvartala provjeriti najmanje 10% podnesenih zahtjeva. Ured će provjeriti podatke o imovnom stanju uvijek kada to zatraži nadležni sud, upravno tijelo koje vodi postupak, kao i osoba koja ima pravni interes.

2. Odlučivanje o zahtjevu za odobravanje pravne pomoći i izdavanje uputnice

Članak 22.

(1) Korištenje pravne pomoći odobrava se podnositelju zahtjeva koji ispunjava uvjete za ostvarivanje prava na pravnu pomoć izdavanjem uputnice. Uputnicom se određuje i vrsta i oblik pomoći koji se odobravaju.

(2) Kada ured utvrdi da podnositelj zahtjeva ne ispunjava uvjete za odobravanje prava na pravnu pomoć, donosi rješenje kojim se zahtjev odbija.

(3) Protiv rješenja ureda iz stavka 2. ovoga članka podnositelj zahtjeva može u roku 8 dana od dana dostave rješenja podnijeti žalbu ministarstvu nadležnom za poslove pravosuđa, koje je po žalbi dužno odlučiti u roku 8 dana od dana zaprimanja žalbe.

(4) Protiv rješenja ministarstva nadležnog za poslove pravosuđa kojim se žalba odbija, može se pokrenuti upravni spor.

Članak 23.

(1) Po zahtjevu za odobravanje pravne pomoći odlučuje ured u roku 15 dana od dana podnošenja zahtjeva.

(2) Izuzetno, ako se uputnica izdaje za pravnu stvar u kojoj podnositelj zahtjeva ne bi, uslijed protoka roka, nakon 15 dana mogao ostvariti pravo koje je predmet postupka, uputnica se izdaje odmah, a najkasnije u roku koji podnositelju zahtjeva omogućava pravodobno poduzimanje radnji za ostvarivanje prava.

(3) Za podnošenje zahtjeva za odobravanje pravne pomoći ne plaćaju se upravne pristojbe.

Članak 24.

(1) Pri odobravanju pravne pomoći, imovno se stanje podnositelja zahtjeva utvrđuje za dvanaest mjeseci prije početka mjeseca u kojem se podnosi zahtjev za odobravanje pravne pomoći.

(2) Ukupni dohodak i ukupni primitci korisnika i članova njegova kućanstva, koji su ostvareni u razdoblju od dvanaest mjeseci, prije početka mjeseca u kojem se podnosi zahtjev za odobravanje pravne pomoći, uzet će se u obračun u razmjernim dijelovima (1/12).

Članak 25.

(1) Imovno stanje utvrđuje se istodobnim ispunjavanjem uvjeta na temelju ukupnog dohotka, ukupnih primitaka i imovine podnositelja zahtjeva te punoljetnih članova njegova kućanstva.

(2) Primitcima koji se, u smislu ovoga Zakona, ne uzimaju u obzir pri utvrđivanju imovnog stanja, smatraju se:

- potpore zbog zbrinjavanja ratnih invalida i članova obitelji smrtno stradalih, zatočenih ili nestalih hrvatskih branitelja iz Domovinskoga rata,
- doplatak za djecu i novčani primitci za opremu novorođenog djeteta,
- primitci, pomoći i naknade osoba s invaliditetom, osim plaća i mirovina,
- potpore zbog uništenja i oštećenja imovine zbog elementarnih nepogoda,
- potpore zbog uništenja i oštećenja imovine zbog ratnih događaja,
- naknade koju obitelj prima kao udomiteljska obitelj,
- prava iz sustava socijalne skrbi i drugi oblici pomoći,
- naknade roditelju zbog njege djeteta s težim smetnjama,
- sredstva za uzdržavanje djeteta ostvarena prema propisima o obiteljskim odnosima,
- primitci koje fizičke osobe ostvaruju na osnovi darovanja pravnih i fizičkih osoba za zdravstvene potrebe,
- stipendije učenicima i studentima za redovno školovanje, do propisanog iznosa prema poreznom propisu,
- naknade prijevoznih troškova na službenom putovanju u visini stvarnih izdataka,

- naknade troškova noćenja na službenom putovanju u visini stvarnih izdataka,
- naknade troškova prijevoza na posao i s posla mjesnim javnim prijevozom u visini stvarnih izdataka, prema cijeni mjesečne, odnosno pojedinačne prijevozne karte,
- naknade troškova prijevoza na posao i s posla međumjesnim javnim prijevozom u visini stvarnih izdataka, na način propisan poreznim propisom,
- naknade za korištenje privatnog automobila u službene svrhe prema poreznom propisu,
- potpore zbog invalidnosti radnika, do visine utvrđene prema poreznom propisu,
- potpore za slučaj smrti radnika, do visine utvrđene prema poreznom propisu,
- potpore u slučaju smrti člana kućanstva radnika, do visine utvrđene prema poreznom propisu,
- naknade štete nastale zbog narušena zdravlja ili smanjenja odnosno gubitka radne sposobnosti,
- naknade štete za izgubljeno uzdržavanje zbog smrti davatelja uzdržavanja,
- potpore zbog neprekidnog bolovanja radnika, u skladu s poreznim propisom,
- dar djetetu do 15 godina starosti i godišnja nagrada za božićne blagdane, do visine utvrđene poreznim propisom,
- iznos dnevnica za službena putovanja, terenski dodatak, pomorski dodatak, do visine propisane poreznim propisom.

(3) Imovina koja se, u smislu ovoga Zakona, ne uzima u obzir pri utvrđivanju imovnog stanja, jest:

- stan ili kuća u kojem živi podnositelj zahtjeva, ako je u njegovom vlasništvu ili u vlasništvu članova njegova kućanstva, koji se u smislu članka 3. ovoga Zakona smatra zadovoljavajućim stambenim prostorom, kao i poslovni prostor i stvari koje neposredno služe za obavljanje djelatnosti u razini koja služi osiguranju minimalnih uvjeta uzdržavanja podnositelja zahtjeva i članova njegova kućanstva u smislu članka 8. točke a) ovog Zakona,
- predmeti koji su u skladu s propisima o ovrsi u građanskim sporovima, kao i u sporovima iz naplate osiguranja izuzeti od ovrhe, izuzevši gotovinu, osobno vozilo u vrijednosti od najviše osamnaest najnižih mjesečnih osnovica za obračunavanje i plaćanje doprinosa za obvezna osiguranja, prema Zakonu o doprinosima za obvezna osiguranja.

(4) Imovno stanje podnositelja zahtjeva i punoljetnih članova njegova kućanstva utvrđuju se na temelju navoda podnositelja zahtjeva u Obrascu o imovnom stanju i Potvrde o visini dohotka podnositelja zahtjeva i članova njegova kućanstva.

Članak 26.

(1) Pri odobravanju pravne pomoći neće se uzeti u obzir dohodak i primitci po osnovi nesamostalnog rada i samostalne djelatnosti, sukladno propisima o oporezivanju dohotka, koje su podnositelj zahtjeva i članovi njegova kućanstva prestali ostvarivati u vremenu od dvanaest mjeseci prije početka mjeseca u kojem se podnosi zahtjev za odobravanje pravne pomoći, ako im je u tom razdoblju prestao radni odnos ili su prestali obavljati samostalnu djelatnost.

(2) Ako korisnik i članovi njegova kućanstva započnu ostvarivati dohodak i primitke po osnovi nesamostalnog rada i samostalne djelatnosti tijekom dvanaest mjeseci prije početka

mjeseca u kojem se podnosi zahtjev za odobravanje pravne pomoći, u imovno stanje za odobravanje pravne pomoći uračunat će se iznos toga dohotka i tih primitaka razmjerno broju mjeseci u kojima su ih započeli ostvarivati.

(3) Pri odobravanju pravne pomoći neće se uzeti u obzir imovno stanje onih članova kućanstva koji su u postupku, za koji je podnesen zahtjev za odobravanje pravne pomoći, protustranka podnositelja zahtjeva.

Članak 27.

(1) Ako nakon odobravanja pravne pomoći dođe do promjene u imovnom stanju korisnika koja bi, da je postojala u trenutku podnošenja zahtjeva, dovela do odbijanja zahtjeva ili odobravanja zahtjeva u manjem opsegu, donijet će se rješenje o prestanku korištenja pravne pomoći, odnosno izmijeniti uputnica tako da se utvrdi manji opseg pravne pomoći.

(2) Korisniku pravne pomoći kome Europski sud za ljudska prava ili druga međunarodna institucija u postupku koji se pred njima vodi odobri korištenje pravne pomoći, rješenjem će se obustaviti daljnje korištenje pravne pomoći po odredbama ovoga Zakona, bez obveze vraćanja do tada isplaćenih troškova i naknada pravne pomoći.

(3) Ako se utvrdi da je podnositelj zahtjeva naveo netočne podatke, neće se odobriti pravna pomoć te podnositelj neće moći podnijeti ponovni zahtjev u sljedećih šest mjeseci od dana donošenja rješenja.

(4) Ako se tijekom korištenja pravne pomoći utvrdi da je korisnik dao netočne podatke o svom imovnom stanju, primijenit će se odredbe koje se odnose na neopravdano korištenje pravne pomoći.

(5) Ako su podnositelj zahtjeva ili članovi njegova kućanstva, unutar 12 mjeseci koji prethode podnošenju zahtjeva za odobravanje pravne pomoći, raspolagali bez naknade imovinom na taj način da su radi toga raspolaganja ostvareni uvjeti za odobravanje pravne pomoći prema odredbama ovoga Zakona, primijenit će se odredbe ovoga Zakona koje se odnose na neopravdano korištenje pravne pomoći.

Članak 28.

(1) Korisnik pravne pomoći mora ispunjavati utvrđene uvjete za pravnu pomoć tijekom postupka za koji je ona odobrena.

(2) Od podnošenja zahtjeva za odobravanje pravne pomoći do dana konačnog obračuna troškova pravne pomoći, korisnik pravne pomoći je dužan izvijestiti ured o svim promjenama koje bi mogle imati utjecaja na pravo ostvarivanja i opseg pravne pomoći.

(3) Korisnik pravne pomoći dužan je izvijestiti o nastalim promjenama u roku osam dana od dana saznanja za njih. U suprotnom će se na korisnika primijeniti odredbe ovoga Zakona o neopravdanom korištenju pravne pomoći.

Članak 29.

- (1) Ured će po službenoj dužnosti preispitati pravo na pravnu pomoć kad sazna za postojanje novih okolnosti koje mogu utjecati na odobravanje ili opseg odobrene pravne pomoći.
- (2) Na temelju novih okolnosti i činjenica donijet će se rješenje.
- (3) Na rješenje o poništaju ili o izmjeni uputnice korisnik pravne pomoći ima pravo podnijeti žalbu ministarstvu nadležnom za poslove pravosuđa u roku od 8 dana od primitka rješenja. Protiv rješenja ministarstva nadležnog za poslove pravosuđa kojim se žalba odbija može se pokrenuti upravni spor.

5. Uputnica

Članak 30.

- (1) Uputnica izdana za primarnu pravnu pomoć sadrži potvrdu o ispunjavanju uvjeta za dobivanje pravne pomoći i daje pravo za korištenje svih oblika primarne pravne pomoći.
- (2) Uputnica izdana za sekundarnu pravnu pomoć izdaje se za postupak određene vrste i stupnja koji ne obuhvaća postupke po izvanrednim pravnim lijekovima, za koje se mora zatražiti nova uputnica.
- (3) Korisnik pravne pomoći na temelju izdane uputnice samostalno odlučuje o izboru pružatelja pravne pomoći, vodeći računa o ovlasti pružatelja da pruža pojedine oblike pravne pomoći.
- (4) Pri izboru pružatelja pravne pomoći korisnik ne smije neopravdano povećavati troškove pružene pravne pomoći. U suprotnom, neopravdano stvoreni troškovi terete korisnika pravne pomoći.
- (5) Odabranom pružatelju korisnik pravne pomoći dužan je odmah predati uputnicu.

Članak 31.

- (1) Uputnica se izdaje za ostvarivanje prava na pravnu pomoć u punom opsegu:
 - a) kad podnositelj zahtjeva ostvaruje prava iz sustava socijalne skrbi i druge oblike pomoći odnosno pravo na opskrbninu prema Zakonu o pravima hrvatskih branitelja iz Domovinskog rata i članova njihovih obitelji,
 - b) kad ukupni dohodak i ukupni primitci korisnika i članova njegova kućanstva iznose 50% ili manje po članu kućanstva mjesečnog iznosa najniže osnovice za obračun i plaćanje doprinosa za obvezna osiguranja, prema Zakonu o doprinosima za obvezna osiguranja.

(2) Svako povećanje iznosa iz stavka 1. točke b) za svakih sljedećih 10% ima za posljedicu smanjenje opsega pravne pomoći za 10%, ali ne ispod 50% utvrđenog iznosa naknade za pravnu pomoć.

Članak 32.

Kad pravna pomoć nije odobrena u punom opsegu, podnositelj zahtjeva može podnijeti žalbu u odnosu na dio zahtjeva za koji mu pravna pomoć nije odobrena, na način i pod uvjetima propisanim ovim Zakonom kad je zahtjev za pravnu pomoć odbijen. Žalba ne odgađa korištenje uputnice u odobrenom opsegu. Protiv rješenja Ministarstva nadležnog za poslove pravosuđa kojim se žalba odbija može se pokrenuti upravni spor.

Članak 33.

(1) Uputnica mora sadržavati sljedeće podatke:

- ime i prezime osobe koja ispunjava uvjete za korištenje pravne pomoći, te broj identifikacijske isprave, prebivalište, odnosno boravište,
- broj i datum izdavanja uputnice za ostvarivanje prava na pravnu pomoć,
- kratak opis pravne stvari za koju je pravna pomoć odobrena,
- oblik i opseg odobrene pravne pomoći,
- upozorenja o načinu izbora pružatelja pravne pomoći u skladu s člankom 30. stavkom 3. ovoga Zakona,
- potpis osobe ovlaštene za izdavanje uputnice,
- vrstu, opseg te datum okončanja pojedinih radnji u okviru pružene pravne pomoći, kao i naziv pružatelja pravne pomoći (uključujući dodatke),
- ukupne troškove pružene pravne pomoći,
- datum vraćanja uputnice,
- obračun troškova ili pojedinačnih iznosa koji se imaju vratiti ili nadoknaditi,
- potpis ovlaštene osobe koja je izvršila obračun troškova,
- potpis osobe ovlaštene od strane ureda, uključujući predloženi iznos za vraćanje,
- upozorenje o pravnim posljedicama u slučaju nepridržavanja odredbi ovog Zakona koje se odnose na uputnicu.

(2) Uputnica po kojoj su obračunati i isplaćeni svi troškovi, odnosno uputnica koja je uključena u godišnji obračun udruga, odnosno pravnih klinika, smatra se zaključenom.

Članak 34.

Ministar nadležan za poslove pravosuđa pravilnikom će propisati obrazac uputnice.

Članak 35.

(1) O izdanim uputnicama, isplaćenim troškovima i zaključenim uputnicama, ured vodi evidenciju. Pravilnikom o vođenju evidencije uredit će se način vođenja evidencije, sadržaj

evidencije, a naročito podaci o trajanju postupaka za koje su izdane uputnice, vrijednost postupka, pružatelji pravne pomoći i tijela pred kojima se vode postupci.

(2) Pravilnik iz stavka 1. ovoga članka donosi ministar nadležan za poslove pravosuđa.

6. Izmjena uputnice

Članak 36.

Ako se uputnica izmijeni dodavanjem ili brisanjem datuma ili mijenjanjem sadržaja uputnice na neki drugi način, izmjene se prihvaćaju samo ako su iste potpisane i ovjerene od strane ovlaštene osobe.

Članak 37.

Kad je korisnik pravne pomoći potpuno ili djelomično uspio u postupku, te mu sud dosudi imovinu ili primitak, odnosno kad mu u upravnom postupku pripadne određena imovina ili primitak osim imovine i primitaka koji se prema odredbama ovoga Zakona izuzimaju kod utvrđivanja imovnoga stanja podnositelja zahtjeva, korisnik je dužan iznos plaćene pravne pomoći prema obračunatoj uputnici uplatiti u Državni proračun, ako taj iznos suprotna strana nije neposredno uplatila u Državni proračun.

Članak 38.

Kad korisnik pravne pomoći izgubi spor za čije vođenje mu je odobrena pravna pomoć, nije dužan nadoknaditi plaćene troškove pravne pomoći.

Članak 39.

Ministar financija može donijeti napatuk o postupku i načinu obračuna izdanih uputnica.

7. Zlouporaba prava

Članak 40.

(1) U skladu sa odredbama Zakona o parničnom postupku korisnici ne smiju pravnu pomoć koristiti radi obijesnog vođenja postupka.

(2) Na temelju odluke suda ured će poništiti izdanu uputnicu u skladu s odredbama ovoga Zakona o neopravdano korištenoj pravnoj pomoći.

Članak 41.

(1) Korisnik pravne pomoći dužan je nadoknaditi troškove neopravdano korištene pravne pomoći i zatezne kamate. Zatezne kamate računaju se od dana od kojeg je korisnik pravne pomoći bio dužan izvijestiti ured o nastalim promjenama. Ovako vraćena sredstva predstavljaju prihod Državnog proračuna.

(2) Način i vrijeme vraćanja naknade za neopravdano korištenu pravnu pomoć odredit će ured rješenjem kojim se utvrđuje da je korisnik neopravdano primio pravnu pomoć.

(3) Protiv rješenja o utvrđivanju neopravdano korištene pravne pomoći podnositelj zahtjeva može izjaviti žalbu prema odredbama ovoga Zakona o odbijanju zahtjeva za odobravanje pravne pomoći.

(4) Ured može na prijedlog korisnika sklopiti nagodbu o načinu vraćanja naknade za troškove neopravdano korištene pravne pomoći, kad za to postoje razlozi utemeljeni na materijalnim prilikama korisnika. Sklopljena nagodba predstavlja ovršnu ispravu.

(5) Ako nagodba nije zaključena ili korisnik propusti dobrovoljno vratiti iznos u roku određenom rješenjem, ured će po službenoj dužnosti podnijeti prijedlog za ovrhu. U tom slučaju konačno rješenje predstavlja ovršnu ispravu.

VI. PRAVNA POMOĆ IZ RAZLOGA PRAVIČNOSTI

Članak 42.

(1) Zahtjev za odobravanje pravne pomoći iz razloga pravičnosti podnosi se u pisanom obliku sudu nadležnom za odlučivanje u postupku za koji se traži pravna pomoć. U zahtjevu se navode obrazloženi razlozi zbog kojih se traži odobravanje pravne pomoći iz razloga pravičnosti. Uz zahtjev je potrebno priložiti dokaze o broju članova kućanstva, potvrdu Porezne uprave o visini dohotka podnositelja zahtjeva i članova njegova kućanstva, odnosno druge dokaze o visini dohotka kao i izjave o imovnom stanju podnositelja zahtjeva i članova njegova kućanstva

(2) Pravnu pomoć iz stavka 1. ovoga članka sud će odobriti ako ocijeni:

- da se radi o složenom postupku,
- da stranka nema sposobnosti da se sama zastupa,
- da su materijalne prilike stranke takve da bi angažiranje odvjetnika moglo ugroziti uzdržavanje stranke i članova njezina kućanstva.

(3) Zahtjev za odobravanje pravne pomoći iz razloga pravičnosti može se podnijeti i prilikom pokretanja sudskog postupka ili tijekom sudskog postupka. Kada je zahtjev podnesen u tijeku postupka, zastat će se s postupkom do donošenja odluke.

Članak 43.

(1) Pravnu pomoć iz razloga pravičnosti odobrava sud koji je nadležan za odlučivanje u predmetu spora.

(2) Rješenje suda o odobravanju pravne pomoći dostavlja se stranci i uredu koji će ne temelju rješenja izdati uputnicu.

(3) Protiv odluke o odbijanju zahtjeva za odobravanje pravne pomoći iz razloga pravičnosti ne može se uložiti posebna žalba, ali stranka može u okviru žalbe na odluku u postupku uložiti žalbu i na odbijanje zahtjeva za odobravanje pravne pomoći.

Članak 44.

(1) Za odobrenje pravne pomoći iz razloga pravičnosti u sudskom postupku nije nužno prethodno rješenje ureda o odbijanju zahtjeva za odobravanje pravne pomoći. Sud može, ako smatra da podnositelj zahtjeva ispunjava uvjete, uputiti podnositelja da zahtjev za odobravanje pravne pomoći najprije podnese uredu.

(2) Troškovi pravne pomoći iz razloga pravičnosti obuhvaćaju naknadu troškova postupka i nagradu prema odredbama ovoga Zakona. Ti troškovi predujmljuju se iz sredstava suda, a konačno se, zavisno od uspjeha u sporu, snose iz proračunskih sredstava namijenjenih za pravnu pomoć.

VII. POSEBNE ODREDBE O ODOBRAVANJU PRAVNE POMOĆI U PREKOGRANIČNIM SPOROVIMA

Članak 45.

(1) Prekogranični spor u smislu ovoga Zakona je spor u kojem stranka koja traži pravnu pomoć ima prebivalište ili uobičajeno boravište u državi članici Europske unije, a koja nije država članica u kojoj postupa sud, odnosno u kojoj treba izvršiti sudsku odluku.

(2) Pravna pomoć u prekograničnim sporovima odobrava se u građanskim i trgovačkim stvarima, te u postupcima mirenja, izvansudske nagodbe, izvršenju javnih isprava i pravnom savjetovanju u tim postupcima. Prekograničnim sporovima ne smatraju se postupci vezani uz poreze, te carinski i upravni postupci.

(3) Postojanje prekograničnog spora utvrđuje se prema vremenu podnošenja zahtjeva za pravnu pomoć.

(4) Odredbe o prekograničnom sporu neće se primjenjivati u odnosu na Kraljevinu Dansku.

Članak 46.

(1) Tražiteljima pravne pomoći u prekograničnim sporovima odobrit će se pravna pomoć ako ispunjavaju kriterije utvrđene ovim Zakonom.

(2) Izuzetno, pravna pomoć može se odobriti i kada tražitelj ne ispunjava kriterije za odobravanje pravne pomoći utvrđene ovim Zakonom i ako tražitelj pravne pomoći dokaže da nije sposoban platiti troškove postupka zbog razlike u troškovima života između države članice u kojoj ima prebivalište ili uobičajeno boravište i troškova života u Republici Hrvatskoj.

(3) U postupku odobravanja pravne pomoći u prekograničnim sporovima ne plaćaju se pristojbe.

Članak 47.

(1) Stranka koja ima prebivalište ili uobičajeno boravište u državi članici Europske unije, a traži pravnu pomoć u prekograničnom sporu pred sudom u Republici Hrvatskoj, ostvaruje pravo na pravnu pomoć u skladu s ovim Zakonom. Za utvrđivanje prebivališta ili uobičajenog boravišta mjerodavno je pravo države u kojoj stranka ima prebivalište ili uobičajeno boravište.

(2) Osoba iz stavka 1. ovog članka ili nadležno tijelo države članice u kojoj podnositelj zahtjeva ima prebivalište ili uobičajeno boravište (tijelo za slanje), zahtjev za pravnu pomoć u Republici Hrvatskoj šalje ministarstvu nadležnom za poslove pravosuđa (tijelo za primanje).

(3) Obrasci i svi priloženi dokumenti moraju biti dostavljeni u prijevodu na hrvatski jezik. U protivnom će se zahtjev za odobravanje pravne pomoći odbaciti.

(4) Ministarstvo nadležno za poslove pravosuđa rješenjem će odbiti zahtjev ako se ne radi o prekograničnom sporu u smislu ovoga Zakona, te ako je zahtjev podnijela stranka koja nema pravo na pravnu pomoć u prekograničnim sporovima.

(5) Protiv rješenja kojim se zahtjev odbija ili odbacuje ne može se uložiti žalba, ali se može pokrenuti upravni spor.

Članak 48.

(1) Uredno podnesen zahtjev za odobravanje pravne pomoći Ministarstvo nadležno za poslove pravosuđa proslijedit će uredu na odlučivanje. Ured će u roku od 60 dana preispitati zahtjev i izdati uputnicu, odnosno donijeti rješenje o odbijanju zahtjeva za pravnu pomoć koje se, putem ministarstva nadležnog za poslove pravosuđa, dostavlja stranci.

(2) Ministarstvo nadležno za poslove pravosuđa, uz uputnicu će stranci dostaviti i popis odvjetnika na području nadležnog tijela.

(3) Kada ured donese rješenje o odbijanju zahtjeva za pravnu pomoć, stranac može podnijeti žalbu ministarstvu nadležnom za poslove pravosuđa u roku 30 dana od dana dostave rješenja.

(4) Ministarstvo nadležno za poslove pravosuđa dužno je u roku 30 dana odlučiti o žalbi.

Članak 49.

Pravna pomoć odobrena u državi članici EU u kojoj sud postupa podmiruje sljedeće troškove, izravno povezane s prekograničnim sporovima:

(a) tumačenje,

(b) prevođenje dokumentacije koju zahtijeva sud ili nadležno tijelo, a korisnik pravne pomoći je podnosi, jer su potrebni za rješavanje predmeta,

(c) putne troškove koje snosi podnositelj zahtjeva, ako sud ili zakon države članice EU zahtijeva osobnu nazočnost osoba zaduženih za predstavljanje slučaja podnositelja zahtjeva pred sudom, a sud odluči da se te osobe ne mogu saslušati na drugi, sudu prihvatljiv, način.

Članak 50.

(1) Stranka koja ima prebivalište ili uobičajeno boravište u Republici Hrvatskoj, a koja traži pravnu pomoć u prekograničnim sporovima pred sudom druge države, članice Europske unije, svoj zahtjev za pravnu pomoć podnosi uredu prema mjestu svog prebivališta ili boravišta.

(2) Ured će zahtjev proslijediti ministarstvu nadležnom za poslove pravosuđa u roku 8 dana od primitka zahtjeva.

(3) Ministarstvo nadležno za poslove pravosuđa prevest će zahtjev i priloženu dokumentaciju na službeni jezik ili jedan od službenih jezika države članice EU i nadležnoga tijela za primanje, te ga proslijediti nadležnom tijelu države članice EU u kojoj sud postupuje ili u kojoj se zahtijeva izvršenje sudske odluke (tijelo za primanje) u roku od 15 dana po primitku zahtjeva. Ako pravna pomoć ne bude odobrena, podnositelj zahtjeva dužan je nadoknaditi troškove prevođenja.

(4) Ministarstvo nadležno za poslove pravosuđa rješenjem će odbiti zahtjev ako se ne radi o prekograničnom sporu u smislu ovog Zakona ili ako je zahtjev podnijela stranka koja nema pravo na pravnu pomoć u prekograničnim sporovima.

(5) Protiv rješenja kojim se zahtjev odbija ne može se uložiti žalba, ali se može pokrenuti upravni spor.

(6) Neovisno o stavku 1. ovoga članka, osoba iz stavka 1. ovoga Zakona zahtjev za pružanje pravne pomoći može podnijeti neposredno tijelu koji je nadležan za primanje zahtjeva u državi članici Europske unije u kojoj postupuje sud ili u kojoj treba izvršiti sudska odluka.

Članak 51.

Kada podnositelj zahtjeva za pravnu pomoć ima prebivalište ili uobičajeno boravište u Republici Hrvatskoj, pravna pomoć osigurati će se za podmirivanje:

(a) troškova povezanih uz pomoć lokalnog odvjetnika ili druge osobe koja je na temelju zakona ovlaštena za pravno savjetovanje, a koji su nastali u državi članici EU u kojoj sud postupuje do trenutka primanja zahtjeva za pravnu pomoć, u skladu s odredbama Direktive,

(b) prijevoda zahtjeva i potrebne pripadajuće dokumentacije koji se šalju tijelima te države.

Članak 52.

Zahtjev za pravnu pomoć i za slanje zahtjeva za pružanje pravne pomoći iz članka 47. i 48. Zakona, podnose se na obrascima propisanim Odlukom Komisije 2004/844/EZ, od 9. studenog 2004., o utvrđivanju oblika zahtjeva za pravnu pomoć prema Direktivi 2003/8/EZ o poboljšanju pristupa sudu u prekograničnim sporovima uspostavom minimalnih zajedničkih pravila, koja se odnose na pravnu pomoć u takvim sporovima, te Odlukom Komisije 2005/630/EK, od 26. kolovoza 2005., o utvrđivanju obrasca za prijenos zahtjeva za pravnu pomoć prema Direktivi 2003/8/EZ, objavljenima u Službenom listu Europske unije.

VIII. FINANCIRANJE PRAVNE POMOĆI

Članak 53.

- (1) Sredstva za organiziranje i pružanje pravne pomoći na temelju uputnice osiguravaju se u Državnom proračunu.
- (2) Sredstva za pružanje pravne pomoći mogu se osigurati i iz sredstava lokalne i područne (regionalne) samouprave, donacija i iz drugih izvora. Od ukupno osigurane pravne pomoći do 50% se dodjeljuje na temelju natječaja udrugama i visokim učilištima za rad pravnih klinika, a 50% se osigurava za druge oblike pravne pomoći.
- (3) Ministarstvo nadležno za poslove pravosuđa, uz pribavljeno mišljenje Povjerenstva za pravnu pomoć, utvrđuje kriterije za bodovanje projekta radi dodjele financijskih sredstava koja su za tu svrhu osigurana u Državnom proračunu.

Članak 54.

- (1) Sredstva za pružanje pravne pomoći udrugama i visokim učilištima za rad pravnih klinika iz Državnog proračuna odobravaju se unaprijed, na temelju odobrenog projekta. Prva isplata obavlja se prilikom odobravanja projekta, a daljnje isplate obavljaju se kvartalno, nakon podnesenog izvješća.
- (2) Isplata iz proračuna za pružanje primarne i sekundarne pravne pomoći isplaćuje se odvjetnicima na temelju obračunate uputnice.
- (3) Ministarstvo nadležno za poslove pravosuđa daje suglasnost na obračunate uputnice. Nalog za plaćanje na temelju projekta i obračunatih uputnicama daje ministarstvo nadležno za poslove pravosuđa.
- (4) Uredi svakog mjeseca dostavljaju ministarstvu nadležnom za poslove pravosuđa obračunate uputnice, s pripadajućom dokumentacijom.
- (5) Ministarstvo nadležno za poslove pravosuđa daje suglasnost na obračun uputnice i nalog za isplatu pružatelju pravne pomoći.
- (6) Ministarstvo nadležno za poslove pravosuđa dostavlja uredima obavijest o izvršenim uplatama radi zaključivanja uputnica.
- (7) Uredi mogu u jednom mjesecu izdati samo onoliko uputnica za korištenje sekundarne pravne pomoći čija vrijednost ne prelazi iznos od 90% osiguranih sredstava u tekućem

mjesecu. Podnositeljima zahtjeva koji ostvaruju pravo na pravnu pomoć, a kojima uputnica nije mogla biti izdana u tekućem mjesecu, uputnica će biti izdana u sljedećem mjesecu, s tim da imaju prednost kod dobivanja uputnica pred kasnije zaprimljenim zahtjevima.

(8) U okviru mjesečno osiguranih sredstava za sekundarnu pravnu pomoć, 10% sredstava osigurava se za izdavanje uputnica u hitnim slučajevima. Hitnim slučajem smatra se zahtjev za odobravanje pravne pomoći u postupku u kojem bi stranka izgubila neko pravo protekom roka do kojeg bi mogla ostvariti pravo na pravnu pomoć.

(9) Neutrošena sredstva za hitne slučajeve u prethodnom mjesecu prenose se u redovna sredstva za pravnu pomoć u tekućem mjesecu.

(10) O sredstvima odobrenima za projekt pružanja pravne pomoći udruga i pravna klinika moraju najkasnije do 15. siječnja svake godine podnijeti Izvješće uz koje se obvezno prilaže propisana dokumentacija o utrošku sredstava.

(11) Neutrošena sredstva odobrena iz Državnog proračuna za pružanje pravne pomoći vraćaju se u Državni proračun.

Članak 55.

(1) Odvjetnik je dužan vratiti uredu popunjenu uputnicu nakon pružene pravne pomoći.

(2) Uputnica koja se vraća uredu predaje se zajedno s originalima računa za nastale troškove.

(3) Ako uputnica ne bude vraćena u roku 15 dana od izvršenja zadnje pravne radnje za koju je uputnica izdana, smatrati će se da pravna pomoć nije pružena.

(4) Ako je naknada za pravnu pomoć utvrđena u odnosu na pojedinu vrstu postupka, a postupak traje više od jedne kalendarske godine, na kraju svake kalendarske godine može se naplatiti jedna četvrtina propisanog iznosa naknade. Odvjetnik će dostaviti obračunatu uputnicu uredu koji mu je dužan u roku od 15 dana dostaviti novu uputnicu za preostali dio postupka.

(5) Neutrošena sredstva odobrena za pravnu pomoć vraćaju se u Državni proračun.

Članak 56.

Ured će na temelju priloženih računa o troškovima za izvršene pravne radnje izvršiti ovjeru ukupnih troškova pravne pomoći prema izdanoj uputnici.

Članak 57.

(1) Ovlaštena udruga dužna je kvartalno dostaviti uredu popis predanih uputnica i izvješće o pruženoj pravnoj pomoći. Na temelju izvješća ured zaključuje uputnice i o tome izvješćuje Ministarstvo pravosuđa.

(2) Visoka učilišta o radu pravnih klinika podnose samo godišnje izvješće o pruženoj pravnoj pomoći na temelju projekta, uz kojeg prilažu uputnice prema kojima je pružena pravna pomoć, kao i popis uputnica prema kojima je pravna pomoć u tijeku na dan 31. prosinca one godine za koju se izvješće podnosi.

(3) U okviru sredstava koja su ovlaštenoj udruzi ili visokom učilištu za rad pravne klinike dodijeljena na temelju projekta, ovlaštena udruga i pravna klinika pružaju pravnu pomoć na temelju uputnice kojom je korisniku odobreno korištenje pravne pomoći, te utvrđena vrsta i opseg pravne pomoći.

(4) Ovlaštena udruga i visoko učilište za rad pravne klinike ne obračunavaju uputnicu već uputnica služi kao financijska dokumentacija koja se prilaže uz izvješće o provedbi projekta.

Članak 58.

(1) Sredstva za pružanje pravne pomoći ovlaštenim udrugama i visokim učilištima za rad pravnih klinika osiguravaju se na temelju projekta.

(2) Projekt mora sadržavati dokumentirane podatke o broju slučajeva pružene pravne pomoći iz prethodne godine, ako je udruga pružala pravnu pomoć u toj godini, određenje o pravnom području i vrsti postupaka za koje će se pružati pravna pomoć, određenje o području na kojem će djelovati, uz navođenje jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave u kojem udruga namjerava pružiti pravnu pomoć, kao i podatke o broju kvalificiranih osoba za pružanje pravne pomoći i njihovom rasporedu na području djelovanja.

(3) Natječaj za prihvaćanje projekta raspisuje do kraja siječnja tekuće godine ministar nadležan za poslove pravosuđa, u okviru sredstava koja se za tu namjenu osiguravaju u Državnom proračunu.

(4) Poblize kriterije za vrednovanje projekta i sadržaj dokumentacije, koja se uz projekt prilaže, propisat će pravilnikom ministar nadležan za poslove pravosuđa.

Članak 59.

O sredstvima odobrenima za projekt pružanja pravne pomoći ovlaštena udruga i pravna klinika moraju najkasnije do 15. siječnja svake godine podnijeti Izvješće uz koje se obvezno prilaže uputnica i prateća dokumentacija propisana ovim Zakonom za obračun uputnica.

Članak 60.

(1) Iznosi naknade za pružanje primarne i sekundarne pravne pomoći određuju se za pojedine oblike pravne pomoći iz članka 4. stavaka 2. i 3. ovoga Zakona i na jednak se način primjenjuju na sve pružatelje pravne pomoći.

(2) Vrijednost iznosa naknade određuje se uredbom Vlade Republike Hrvatske na prijedlog ministarstva nadležnog za poslove pravosuđa u okviru sredstava osiguranih u Državnom proračunu.

(3) Uredba iz stavka 1. ovoga članka donosi se najkasnije u roku od mjesec dana od donošenja Zakona o izvršenju Državnog proračuna za pojedinu proračunsku godinu.

IX. NADZOR

1. Upravni nadzor

Članak 61.

(1) Upravni nadzor nad provedbom ovoga Zakona obavlja ministarstvo nadležno za poslove pravosuđa.

(2) U obavljanju upravnog nadzora ministarstvo nadležno za poslove pravosuđa posebno nadzire postupanje ureda u odobravanju pravne pomoći.

2. Stručni nadzor

Članak 62.

(1) Nadzor nad savjesnim i stručnim pružanjem pravne pomoći obavlja po službenoj dužnosti tijelo pred kojim se vodi postupak u kojem stranka ostvaruje pravo na pravnu pomoć.

(2) Izuzetno od stavka 1. ovoga članka nadzor nad radom udruga obavlja neposredno i ministarstvo nadležno za poslove pravosuđa koje će najmanje jednom u dvije godine izvršiti nadzor nad pružanjem pravne pomoći od strane udruga.

(3) Kad tijelo pred kojim se vodi postupak utvrdi da je pravna pomoć pružena nesavjesno ili nestručno, sastavit će o tome bilješku u spisu i upozorit će na tu okolnost pružatelja pravne pomoći, korisnika pravne pomoći, tijelo koje je izdalo uputnicu i ministarstvo nadležno za poslove pravosuđa.

Članak 63.

(1) Korisnik pravne pomoći koji je upozoren na nestručno ili nesavjesno pružanje pravne pomoći ima pravo povući uputnicu i odabrati drugog pružatelja pravne pomoći. Pružatelj pravne pomoći ima pravo obračunati troškove do povlačenja uputnice osim za pravnu radnju koja je neposredno prethodila povlačenju uputnice.

(2) Korisnik pravne pomoći dužan je obavijestiti ured o promjeni pružatelja pravne pomoći ili, ako odustane od pravne pomoći, vratiti uputnicu prema odredbama ovoga Zakona.

Članak 64.

(1) Kad je pravnu pomoć pružao odvjetnik, ministarstvo nadležno za poslove pravosuđa će o nestručnom ili nesavjesnom pružanju pravne pomoći obavijestiti Hrvatsku odvjetničku komoru.

(2) Kad je pravnu pomoć pružala ovlaštena udruga, ministarstvo nadležno za poslove pravosuđa će preispitati ovlast za pružanje pravne pomoći i o tome unijeti zabilješku u registar. U slučaju višekratnog ponavljanja slučajeva nesavjesnog ili nestručnog pružanja pravne pomoći od strane udruga, donijet će se rješenje o zabrani pružanja pravne pomoći i brisanju iz registra udruga koje pružaju pravnu pomoć.

(3) Kad je pravnu pomoć pružala pravna klinika, o nesavjesnoj i nestručno pruženoj pravnoj pomoći ministarstvo nadležno za poslove pravosuđa obavijestit će visoko učilište koje izvodi sveučilišni studij u znanstvenom području prava.

X. PROVEDBA ZAKONA

1. Praćenje provedbe Zakona i izvješćivanje

Članak 65.

Provedbu ovoga Zakona prati ministarstvo nadležno za poslove pravosuđa.

Članak 66.

Pružatelji pravne pomoći dužni su svake godine, najkasnije do 15. siječnja podnijeti uredu izvješće o broju i vrsti predmeta u kojima je pružena pravna pomoć u prethodnoj godini, trajanju pojedinih postupaka, te o broju predmeta u tijeku.

Članak 67.

Uredi su dužni najkasnije do 31. siječnja svake godine dostaviti ministarstvu nadležnom za poslove pravosuđa:

- izvješće o broju predmeta u kojima je zatraženo odobravanje pravne pomoći,
- broj odobrenih zahtjeva,
- izvješće o izdanim uputnicama, obračunatim i isplaćenim sredstvima za pravnu pomoć na području svoje teritorijalne nadležnosti za prethodnu godinu.

Članak 68.

Ministarstvo nadležno za poslove pravosuđa podnijet će svake godine najkasnije do 1. ožujka Vladi Republike Hrvatske izvješće o ostvarivanju prava na pravnu pomoć i utrošenim sredstvima u prethodnoj godini.

Članak 69.

Vlada Republike Hrvatske svake će godine najkasnije do 30. travnja podnijeti Hrvatskom saboru izvješće o ostvarivanju prava na pravnu pomoć.

2. Povjerenstvo za pravnu pomoć

Članak 70.

Radi praćenja sustava pravne pomoći osniva se Povjerenstvo za pravnu pomoć (u daljnjem tekstu: Povjerenstvo) kao savjetodavno tijelo ministarstva nadležnog za poslove pravosuđa.

Članak 71.

Povjerenstvo prati i analizira stanje u odobravanju i korištenju pravne pomoći, prema odredbama ovoga Zakona, razmatra prijedlog godišnjeg izvješća ministarstva nadležnog za poslove pravosuđa, daje mišljenje na projekte te ministru nadležnom za poslove pravosuđa daje prijedloge i mišljenje za unaprjeđivanje sustava pravne pomoći.

Članak 72.

(1) Povjerenstvo ima sedam članova koje čine: po jedan predstavnik ministarstva nadležnog za poslove pravosuđa, ministarstva financija, središnjeg tijela državne uprave nadležnog za sustav državne uprave, te jedan predstavnik pravnih fakulteta u Zagrebu, Osijeku, Rijeci i Splitu, Hrvatske odvjetničke komore, ovlaštenih udruga, sindikata upisanih u registar pružatelja pravne pomoći.

(2) Odluku o imenovanju članova Povjerenstva donosi ministar nadležan za poslove pravosuđa na prijedlog tijela i pravnih osoba iz stavka 1. ovog članka.

(3) Mandat Povjerenstva traje dvije godine. Povjerenstvo može započeti s radom kada su imenovani svi članovi Povjerenstva.

(4) Povjerenstvom predsjedava član Povjerenstva imenovan od strane ministarstva nadležnog za poslove pravosuđa.

(5) Stručne poslove za pripremu rada Povjerenstva obavlja ministarstvo nadležno za poslove pravosuđa.

Članak 73.

Ministar nadležan za poslove pravosuđa uputit će poziv tijelima iz članka 72. stavka 1. za predlaganje članova Povjerenstva najkasnije u roku 12 mjeseci od stupanja na snagu ovog Zakona.

XI. PRIJELAZNE I ZAVRŠNE ODREDBE

Članak 74.

(1) Vlada Republike Hrvatske u roku tri mjeseca od dana stupanja na snagu ovog Zakona uskladit će unutarnje ustrojstvo ministarstva nadležnog za poslove pravosuđa i ureda.

(2) Grad Zagreb uskladit će ustrojstvo gradskih ureda s odredbama ovoga Zakona u roku od tri mjeseca od stupanja na snagu ovog Zakona.

Članak 75.

Ministar nadležan za poslove pravosuđa donijet će provedbene propise iz članka 12. stavka 6., članka 17., članka 34., članka 35. stavka 2., članka 58. stavka 4. u roku šest mjeseci od stupanja na snagu ovog Zakona.

Članak 76.

(1) Vlada Republike Hrvatske će do 31. prosinca 2008. godine donijeti uredbu iz članka 60. stavka 2. ovoga Zakona.

(2) Izuzetno od odredbe članka 54. stavak 2. za vrijeme od 01. travnja 2009. godine do 31. prosinca 2009. godine neće se izvršiti isplate prema obračunatim uputnicama, već će se sredstva za pravnu pomoć isplatiti odvjetnicima u prosincu 2009. godine, u razmjernom dijelu u odnosu na broj obračunatih uputnica.

Članak 77.

Ovaj Zakon stupa na snagu osmog dana od dana objave u „Narodnim novinama“, osim odredbi članaka 15. i 16. koji stupaju na snagu 1. travnja 2009. godine, te odredbi članaka 45. do 52. koje stupaju na snagu na dan prijema Republike Hrvatske u članstvo Europske unije.

OBRAZLOŽENJE KONAČNOG PRIJEDLOGA ZAKONA O BESPLATNOJ PRAVNOJ POMOĆI

I. OCJENA STANJA I OSNOVNA PITANJA KOJA SE TREBAJU UREDITI ZAKONOM TE POSLJEDICE KOJE ĆE DONOŠENJEM ZAKONA PROISTEĆI

1. OCJENA STANJA

Republika Hrvatska do sada nema cjelovito uređen sustav pružanja pravne pomoći određenim kategorijama građana koji zbog svojih materijalnih i socijalnih uvjeta ne mogu sami osigurati odgovarajuću pravnu pomoć u sudskim i drugim postupcima.

Pojedini segmenti osiguravanja pravne pomoći građanima uređeni su Zakonom o kaznenom postupku, („Narodne novine“ broj: 110/97, 27/98, 58/99, 112/99,58/02,143/02), Zakonom o parničnom postupku, 53/91., 91/92., 112/99., 88/01. i 117/03. Zakon o rješavanju sukoba zakona s propisima drugih zemalja u određenim odnosima („Narodne novine“ broj 53/91) Zakonom o odvjetništvu („Narodne novine“ broj: 9/94) kao i nekim drugim zakonima.

Prema Zakonu o kaznenom postupku („Narodne novine“ br:110/97, 27/98, 112/99, 58/02, 143/02, 62/03 -pročišćeni tekst) zajamčeno je okrivljeniku pravo na branitelja. Značajno je da osoba koja je uhićena ili kod koje se ima poduzeti pretraga doma, ima u predistražnom postupku pravo na obranu, koje uz pravo na poznavanje predmeta optužbe i pravo na šutnju obuhvaća i pravo na branitelja. Policija u tom stadiju postupka mora ne samo upozoriti na njegova prava, već mu mora i djelatno pomoći da ih ostvari – posebno u pogledu osiguravanja branitelja.

Ako se okrivljenik nalazi u pritvoru, obrana je uvijek obvezatna dok pritvor traje. Obvezatna obrana postoji i ako je okrivljenik nijem, gluhi ili nesposoban da se sam brani, odnosno ako se postupak vodi zbog kaznenog djela za koje se može izreći kazna dugotrajnog zatvora. Branitelja mora imati i okrivljenik kojem se sudi u odsutnosti, čim se donese rješenje o suđenju u odsutnosti. Nakon podizanja optužnice zbog kaznenog djela za koje se prema zakonu može izreći osam godina zatvora, okrivljenik mora imati branitelja u vrijeme dostave optužnice. Obvezatna obrana postoji i za slučaj dostave presude okrivljeniku kojem je izrečena kazna zatvora, u postupku prema maloljetnicima, u postupku izručenja i u postupku prema osobama koje su duševno oboljele te osobama za počinjeno kazneno djelo u stanju nebrojivosti, smanjene ubrojivosti ili pod djelovanjem ovisnosti o alkoholu i drogama.

U slučajevima obvezatne obrane, okrivljeniku koji sam ne uzme branitelja bit će postavljen branitelj po službenoj dužnosti. Ali branitelja se nakon podizanja optužnice može postaviti i drugim okrivljenicima na njihov zahtjev, ako to posebne okolnosti slučaja opravdavaju i ako

okrivljenik prema svome imovnom stanju ne može podmiriti troškove obrane. Branitelja postavlja predsjednik suda iz redova odvjetnika.

Troškovi postavljenih branitelja predujmljuju se iz sredstava tijela koje vodi kazneni postupak. Njihovu naplatu u određenim slučajevima moguće je osigurati od stranke, no ako bi plaćanjem nagrade i nužnih izdataka bilo dovedeno u pitanje uzdržavanje okrivljenika ili osoba koje je on dužan uzdržavati, troškovi će i konačno pasti na teret proračunskih sredstava. Pri tome punomoćnici koje postavlja i plaća sud imaju pravo na nagradu za obranu u skladu s odvjetničkom tarifom, no samo u iznosu od pedeset posto od onoga što bi im redovito pripadalo.

Što se tiče građanskih sporova, Zakonom o parničnom postupku („Narodne novine“ broj: 53/91, 91/92, 112/99, 88/01, 117/03) regulira se pravo na punomoćnika kao i pravo na oslobođenje od plaćanja troškova kao i sudskih pristojbi. U članku 89. i 89a Zakona o parničnom postupku propisuje se da stranke mogu poduzimati radnje u postupku osobno ili preko punomoćnika, koji može biti samo odvjetnik ako zakonom nije drugačije određeno. Isto tako stranku može kao punomoćnik zastupati osoba koja je s njome u radnom odnosu, ako je potpuno poslovna sposobna. Dodatno stranku kao punomoćnik može zastupati srodnik po krvi u pravoj liniji, brat, sestra ili bračni drug – ako je potpuno poslovno sposoban i ako se ne bavi nadriparstvom.

Model pravne pomoći koji se odnosi na oslobođenje od plaćanja sudskih pristojbi i troškova propisuje se člancima 172, 173, 174, 175 i 176, 177. Zakona o parničnom postupku. Shodno članku 172. Zakona “sud će osloboditi plaćanja troškova postupka stranku koja prema svome općem imovnom stanju ne može podmiriti te troškove bez štete za nužno uzdržavanje sebe i svoje obitelji.”

Također, postoji mogućnost da sud može stranku osloboditi od plaćanja sudskih pristojbi uz uvjete propisane Zakonom o sudskim pristojbama („Narodne novine“ 26/03). U članku 14. navedenog Zakona, između ostalog se propisuje da će sud osloboditi od plaćanja sudskih pristojbi stranku koja prema svom općem imovnom stanju ne može podmiriti sudsku pristojbu bez štetnih posljedica za nužno uzdržavanje sebe i svoje obitelji, što se primjerice odnosi i na prognanike, izbjeglice, povratnike, korisnike socijalne skrbi (čl.14. i 15. Zakona o sudskim pristojbama).

Pružanje pravne pomoći u građanskim predmetima u jednom uskom segmentu uređeno je Zakonom o odvjetništvu („Narodne novine“ broj: 9/94) i to samo za državljane Republike Hrvatske u točno određenom malom broju postupaka, čime se isključuju stranci i apatridi od prava na besplatnu pravnu pomoć. Članak 21. Zakona o odvjetništvu propisuje da je Komora obvezna pružiti besplatnu pravnu pomoć žrtvama Domovinskog rata i socijalno ugroženim osobama u pravnim stvarima u kojima se te osobe bore za prava koja su u vezi s njihovim položajem, kao i u drugim slučajevima u skladu s unutarnjim propisima Komore.

Obzirom da je pravna pomoć ovom odredbom osigurana samo određenoj kategoriji građana, javila se nužna potreba za pronalaženjem drugih organizacijskih oblika pružanja pravne pomoći. Također, jedan od razloga tome leži i u činjenici da su početkom devedesetih godina ukinuti tadašnji uredovni dani na općinskim sudovima gdje su se građani obraćali sa svojim pravnim pitanjima, odnosno gdje su im pružani pravni savjeti. Kao rezultat takvog rješenja nastala je praznina u mogućnostima građana u ostvarivanju njihova prava na pristup sudu. U

novonastaloj situaciji, udruge za ljudska prava u Republici Hrvatskoj prepoznale su potrebu građana za pomoći kod ostvarivanja njihovih prava, te su počele pružati pojedine oblike pravne pomoći na način da pravници zaposleni u udrugama ili pravници koji surađuju sa udrugama korisnicima pružaju pravne savjete te izrađuju podneske u upravnim stvarima, dok u sudskim postupcima udruge angažiraju odvjetnike za pružanje pravne pomoći svojim korisnicima.

Prema podacima udruga, godišnji broj slučajeva pružene pravne pomoći kreće se oko 70.000. Pri tome treba uzeti u obzir da pravna pomoć od strane udruga nije pružena ravnomjerno na cijelom područje Republike Hrvatske, već prvenstveno na područjima posebne državne skrbi. Prema podacima Hrvatske odvjetničke komore, prosječno se broj slučajeva u kojima je bila pružena pravna pomoć kreće između 300- 500 godišnje. Prema podacima sudova za 2004. godinu, u 1.324 predmeta određeno je obvezno zastupanje stranaka, od čega se 420 odnosi na građanske predmete, te su u 3.148 predmeta stranke bile oslobođene od plaćanja sudskih troškova. Također, u 1.879 kaznenih predmeta imenovan je branitelj po službenoj dužnosti. Navedene brojke treba uzeti kao okvirne, budući da nije postojao sustav praćenja predmeta u kojima je imenovan punomoćnik ili je stranka oslobođena od plaćanja troškova postupka. Ovakvo stanje korigirati će se dovršenjem projekta upravljanja predmetima na sudovima koji predviđa informatičko praćenje pojedinih spisa po svim njegovim obilježjima.

Obzirom na znatan broj korisnika pravne pomoći pružene od strane udruga, te obzirom na stalnu potrebu postojanja takvog oblika pravne pomoći, dogradnjom sustava pravne pomoći i omogućavanjem udrugama da pružaju samo pojedine oblike pravne pomoći (pravne savjete, izradu nekih podnesaka, te zastupanje u upravnim stvarima) legaliziralo bi se postojeće stanje i omogućilo udrugama zakonito obavljanje njihovih djelatnosti.

Ovdje je bitno napomenuti da, unatoč postojanju takve mogućnosti obraćanja građana udrugama za zaštitu njihovih prava, ostaje velik broj građana čija prava i dalje ostaju nezaštićena. Sukladno tome, dogradnjom sustava pravne pomoći osigurala bi se ravnopravnost svih pred zakonom, i omogućilo pravo na pristup sudu svim osobama bez obzira na državljanstvo, kao i bez obzira na materijalne i socijalne prilike.

U odnosu na pravne klinike naglašava se da se radi o dugogodišnjoj i široko rasprostranjenoj praksi u svijetu, a čiji počeci već postoje na pravnim fakultetima u Republici Hrvatskoj. Na ovaj način ujedno bi se doprinijelo unaprjeđivanju edukativnog programa pravnog studija.

Obzirom na činjenicu da se radi o Zakonu koji se donosi u okviru procesa pregovora Republike Hrvatske za punopravno članstvo u Europsku Uniju prigodom njegovog donošenja nužno je voditi računa o pravnoj stečevini Europske Unije kao i o međunarodno pravnim standardima i Preporuke sadržanim u međunarodnim ugovorima kojih je Republike Hrvatska stranka i sudskoj praksi Europskog suda za ljudska prava.

1. Pakt o građanskim i političkim pravima, Haška konvencija o građanskom postupku iz 1957., Konvencija o olakšanju međunarodnog pristupa sudovima (1988.).

Republika Hrvatska, je temeljem notifikacije o sukcesiji stranka ovih dokumenata. Države potpisnice Pakta o građanskim i političkim pravima, između ostalog, obvezale su se da će osigurati jednakost građana pred zakonom, kao i pravo na poštenu i javnu raspravu pred

neovisnim sudom ustanovljenim zakonom. Sukladno članku 14. stavak 3. točka (d) Pakta, optuženi ima pravo na pravnu pomoć u svim slučajevima kada je to u interesu pravde, te kada optuženi nema materijalnih mogućnosti za angažiranje branitelja.

Haškom konvencijom o građanskom postupku iz 1957. i Konvencijom o olakšanju međunarodnog pristupa sudovima (1988.) uređuje se način ostvarivanja prava na pravnu pomoć stranih državljana u drugoj državi u kojoj vode postupak pred nadležnim tijelima. Republika Hrvatska je ove Konvencije primjenjivala kroz članak 85. Zakona o rješavanju sukoba zakona s propisima drugih zemalja u određenim odnosima („Narodne novine“ 53/91) kojim je na temelju reciprociteta omogućeno stranim državljanima oslobađanje od troškova postupka u građanskim postupcima.

2. Konvencija o ljudskim pravima i temeljnim slobodama s Protokolima

Republika Hrvatska ratificirala je Konvenciju 1997. godine (NN br. 18/97, 6/99 i 8/99). Sadržaj članka 6, stavak 3. točka (c) Konvencije odnosi se na pravo osobe optužene za kazneno djelo da može sama sebe braniti ili može odabrati branitelja. Nadalje, optuženi ima pravo na pravnu pomoć, pod uvjetom da nema materijalnih mogućnosti za plaćanje takve pomoći, te kada je to u interesu pravde.

Primjenjujući navedenu odredbu u praksi, Europski sud za ljudska prava u Strasbourgu utvrđuje istovremeno postojanje slijedeća dva preduvjeta za ostvarivanje prava na pravnu pomoć:

- materijalno stanje optužene osobe i
- interes pravde.

Razvidno je da Europska konvencija o ljudskim pravima i temeljnim slobodama izričito ne govori o pravu na pravnu pomoć u građanskim sporovima.

Stoga se kao poseban izvor europskog prava za građanske sporove primjenjuje.

Odredbe članka 6. Konvencije zajamčuju u svim slučajevima pravo na pristup sudu i pravo na pošteno suđenje.

U građanskim i drugim predmetima, to znači da se od države traži da stavi na raspolaganje pravnu pomoć socijalno ugroženim osobama. Ukoliko to ne učini time se u stvarnosti tim osobama uskraćuje njihovo Konvencijom zajamčeno pravo na pristup sudu.

U tom smislu postoje i odgovarajuće presude Europskog suda za ljudska prava. Steel & Morris protiv Ujedinjenog Kraljevstva (presuda Suda od 15. veljače 2005.) koja se obično spominje kao odluka *McLibel*. (*Deumeland protiv Njemačke* (1986.) Serija A br. 100, paragraf 59); dodjelu troškova u sporu (*Beer protiv Austrije* (6. veljače 2001.) paragrafi 11. – 13.; i pravo na eksploataciju zemljišta (*Allan Jacobsson protiv Švedske* (1989.) Serija A br. 163., paragrafi 67. – 70.

3. Odluke Europskog suda za ljudska prava

Airey protiv Irske (od 11. 9. 1979, Serije A br. 32)

U obrazloženju odluke Europski sud govori o obvezi država potpisnica Konvencije da osiguraju pravnu pomoć kada je to neophodno za učinkovitu zaštitu građanskih prava i obveza stranke kod vođenja sudskog postupka, bilo zbog obvezatnog zastupanja, ili zbog složenosti konkretnog slučaja.

Osim navedene odluke Europskog suda za ljudska prava, kao poseban pravni izvor primjenjuju se i slijedeće sudske odluke:

- a) **Artico protiv Italije** (od 13. 05. 1980., Serije A br. 37)
- opća obveza država potpisnica da osiguraju pravo jednakosti pred zakonom
- b) **Goddi protiv Italije** (od 9. 04. 1983., Serije A br. 76)
- postojanje povrede prava na pravnu pomoć u slučaju kada odvjetniku koji je imenovan po službenoj dužnosti nije osigurano dovoljno vremena za pripremu
- c) **Granger protiv Ujedinjenog Kraljevstva** (od 28. 03. 1990., Serije A, br. 174),
Boner protiv Ujedinjenog Kraljevstva (od 28. 10. 1994., Serije A, br. 300-B)
- obveza država potpisnica da osiguraju pravnu pomoć u svim stupnjevima postupka
- d) **Croissant protiv Njemačke** (od 25. 09. 1992., Serije A, br. 237- B)
- zahtjev države za povrat već odobrenih sredstava, utrošenih za branitelja po službenoj dužnosti ne predstavlja povredu prava na pravnu pomoć
- e) **Steel & Morris protiv Ujedinjenog Kraljevstva** (presuda Suda od 15. veljače 2005.)
koja se obično spominje kao odluka McLibel.
- f) **Deumeland protiv Njemačke** (1986.) Serija A br. 100, paragraf 59);
- g) **Beer protiv Austrije** (6. veljače 2001.) paragrafi 11. – 13.;
- h) **Allan Jacobsson protiv Švedske** (1989.) Serija A br. 163., paragrafi 67. – 70.

Od ostalih pravnih izvora koji čine sastavni dio pravne stečevine Europske unije, treba navesti:

4. Direktiva Europske komisije 2003/8 od 27. 01. 2002. godine

Direktivom se utvrđuju minimalna zajednička pravila o pružanju pravne pomoći u prekograničnim sporovima utvrđivanjem minimalnih zajedničkih pravila o pravnoj pomoći u takvim sporovima. Odredbe Direktive se odnose na slučajeve kada jedna od strana u sporu ima prebivalište u jednoj državi-članici, a spor se vodi pred sudom u drugoj državi-članici.

5. Povelja o temeljnim pravima Europske unije (2000/C; 364/01; Nice, 7/12/2000)

Povelja, iako u formi političke deklaracije, u članku 47 govori o pravu na učinkovite pravne lijekove te o pravu na pošteno suđenje. Nadalje, u stavku 3 navedenog članka navodi se da u

svrhu osiguranja učinkovitog pristupa sudovima, osobe ograničenog imovinskog i dohodovnog statusa imaju pravo na pravnu pomoć.

6. Europski sporazum o međudržavnom prijenosu zahtjeva za besplatnu pravnu pomoć- ETS 92 s Protokolom

7. Rezolucije Odbora ministara Vijeće Europe (78) 8 o besplatnoj pravnoj pomoći i savjetima

U Dijelu 1 Dodatka Rezoluciji preporuča se da nitko ne bi trebao biti onemogućen da traži ili brani svoja prava pred sudom u svezi građanskih, trgovačkih, upravnih, socijalnih i fiskalnih sporova, pri čemu treba biti uzeto u obzir materijalno stanje osobe i pretpostavljeni troškovi postupka. Također se navodi da je potrebno osigurati mogućnost prigovora na odluku kojom je odbijen zahtjev za pravnu pomoć. Isto tako se kaže da je država odgovorna za financiranje sustava pravne pomoći.

8. Rezolucija (76) 5 o pravnoj pomoći u građanskim, upravnim i trgovačkim stvarima

Ovom Rezolucijom preporuča se vladama država članica Vijeća Europe da omoguće ostvarivanje prava na pravnu pomoć u građanskim trgovačkim i upravnim stvarima.

Zakonsko uređivanje područja pravne pomoći građanima je jedna od obveza utvrđena Nacionalnim programom za pridruživanje Republike Hrvatske EU 2007.g., u sklopu poglavlja Politički kriteriji.

U više dokumenata Europske komisije kao obveza Republici Hrvatskoj za ispunjavanje uvjeta za članstvo u EU postavlja se kao uvjet rješavanje pitanja pravne pomoći.

Tako je uređivanje pitanja pravne pomoći jedan od srednjoročnih prioriteta u dokumentu Europsko partnerstvo u kojem je navedeno da je obveza RH da osigura pristup pravosuđu i pravnu pomoć, te odgovarajuća proračunska sredstva.

Nadalje, u Izvješću stručnjaka Europske komisije koji su boravili u RH 23. – 27. svibnja 2005. godine, s ciljem procjene stanja u pravosuđu, jedna od preporuka stručnjaka iz područja zaštite ljudskih prava je da je u svezi s besplatnom pravnom pomoći potrebno što žurnije krenuti s pripremama za uspostavu cjelovitog sustava koji će uključivati sve vrste pravnih postupaka.

U pregledu europskih pravnih izvora za područje pravne pomoći ne može se zaobići

2. OSNOVNA PITANJA KOJA SE TREBAJU UREDITI ZAKONOM

Rješenja predviđena ovim Zakonom omogućit će dosljednu primjenu odredaba Ustava Republike Hrvatske kojima se uređuje pravo na pristup sudu, te jamči jednakost svih pred sudom.

Zakonom se uređuje pravo na ostvarivanje pravne pomoći svim fizičkim osobama koje se nalaze na teritoriju Republike Hrvatske, kao i strancima i hrvatskim državljanima stalno

nastanjenima u inozemstvu a koji pred hrvatskim sudom vode neki postupak u skladu sa presudama Europskog suda za ljudska prava.

Također, Zakonom se propisuju kriteriji čijim ispunjavanjem pojedinac može ostvariti pravo na pravnu pomoć u cijelosti ili djelomično, zavisno od svog imovnog stanja.

Prijedlogom Zakona kao subjekti koji mogu pružati pravnu pomoć predviđaju se odvjetnici, udruge i pravni fakulteti pri čemu su definirani oblici pravne pomoći koju pojedini od ovih subjekata može pružati. Na ovaj način prihvaća se uobičajena praksa većine država europske unije.

Zakonom se propisuje način odobravanja pravne pomoći, određuju tijela koja će odobravati pravnu pomoć te uređuje zaštita u postupku odobravanja pravne pomoći. Ujedno se Zakonom propisuje i nadzor nad stručnim i savjesnim pružanjem pravne pomoći, te tijela za praćenje provedbe Zakona.

3. POSLJEDICE KOJE ĆE DONOŠENJEM ZAKONA PROISTEĆI

Donošenjem ovog Zakona u prvom redu omogućit će se građanima čije imovno stanje ne omogućava angažiranje odvjetnika i dobivanje pravne pomoći za pojedine pravne radnje i ravnopravan pristup sudskim i upravnim postupcima. Na ovaj način, temeljem ovog zakona i drugih postojećih zakona stvara se cjelovit sustav pravne pomoći bez diskriminacije obzirom na imovno stanje pojedinca.

Donošenjem ovog Zakona će se kvalitetnijom pripremom postupaka i stručnim zastupanjem stranaka, omogućiti učinkovitiji rad kako sudova tako i drugih tijela koja odlučuju o pravima i obvezama građana. Nadalje, pravodobno informiranje i pružanje pravnih savjeta građanima prije početka postupka trebao bi dovesti do smanjenja broja postupaka koji se pokreću zbog neznanja stranke o pravima i obvezama te mogućnostima uspjeha u pojedinoj pravnoj stvari.

Nadalje, uspostaviti će se sustav nadzora nad stručnosti pružene pravne pomoći i mehanizmi sankcioniranja nestručnog i nesavjesnog postupanja u pružanju pravne pomoći. Također će se uspostaviti specijalizirana tijela za odobravanje pravne pomoći te osigurati odgovarajući postupak po pravnim lijekovima.

Provedba Zakona biti će poduprta nizom aktivnosti kao što je uspostava odgovarajućeg informatičkog sustava, edukacija službenika i informiranje javnosti, a koje trebaju doprinijeti dosljednoj primjeni Zakona u postupku, svođenju mogućnosti diskrecionog odlučivanja na najmanju moguću mjeru, te podizanjem svijesti javnosti o načinima i uvjetima za korištenje pravne pomoći koja se u cijelosti ili djelomično financira sredstvima Državnog proračuna.

Stvaranje naprijed navedenih pretpostavki za funkcioniranje sustava pravne pomoći zahtijeva određeno vrijeme za nabavu i izradu sustava informatičke podrške, donošene svih potrebnih podzakonskih propisa, zapošljavanje i edukaciju državnih službenika. Uz maksimalne napore za blagovremeno obavljanje svih ovih radnji Konačni prijedlog Zakona predviđa početak primjene Zakona u odnosu na korisnike tj. početak zaprimanja i obrade zahtjeva za besplatnu pravnu pomoć od 1. travnja 2009. godine. Pri tome treba naglasiti da su maksimalno skraćeni rokovi svih potrebnih radnji kako bi građani što prije mogli započeti s ostvarivanjem ovog značajnog prava.

II. OCJENA I IZVORI POTREBNIH SREDSTAVA ZA PROVOĐENJE ZAKONA

Provedba ovog Zakona zahtijevat će osiguranje sredstava u Državnom proračunu kako za stvaranje kadrovskih, organizacijskih i materijalnih pretpostavki za uspostavu sustava pravne pomoći tako i za troškove koji će nastati korištenjem pravne pomoći.

Pregled potrebnih sredstava daje se kako slijedi.

Potrebe za pružanjem pravne pomoći procijenjene su na slijedeći način:

- ⇔ Može se procijeniti da udruge godišnje pružaju pravnu pomoć u oko 70 000 slučajeva od čega se 85 % 59.500 predmeta odnosi na oblike pravne pomoći čije financiranje je predviđeno ovim Zakonom.
- ⇔ Pravna pomoć koju pruža Hrvatska odvjetnička komora godišnje procjenjuje se na oko 400 slučajeva
- ⇔ Broj predmeta u kojima sudovi odobravaju zastupanje u stvarima za koje se pravna pomoć osigurava ovim Zakonom procjenjuje se prosječno godišnje na 420 slučaja.

Na temelju naprijed navedenih podataka godišnji broj potreba za pružanjem pravne pomoći procjenjuje se na 60. 242. zahtjeva.

2008. godina

Budući da se stupanje na snagu Zakona planira osmog dana od dana objave, te Zakon predviđa rok od 6. mjeseci za donošenje podzakonskih propisa kojima se uspostavlja organizacijski okvir za provedbu Zakona, stoga u 2008. godini nije potrebno osigurati sredstva za državne službenike, međutim zbog dugotrajnosti postupaka nabave i izrade softwarea, te nabave informatičke opreme nakon stupanja na snagu Zakona, u 2008. godini biti će potrebno osigurati određena sredstva.

Za informatičku potporu sustavu pravne pomoći potrebno je osigurati sredstva u III. kvartalu 2008. godine, obzirom na postupak javne nabave i planirani rok od najmanje 10 mjeseci za izradu programske podrške sustavu pravne pomoći. U Državnom proračunu za 2008.g. planirana su sredstva u iznosu od 1.607.200 kn za nabavu informatičke opreme i programske podrške sustavu pravne pomoći u Glavi 05-Ministarstvo pravosuđa na kapitalnom projektu K 301143 Informatizacija ministarstva i središnjih registara i to:

- nabavka informatičke opreme u ukupnom iznosu od 900.000,00 kuna
- izrada programske podrške sustavu pravne pomoći u iznosu od 707.200,00 kuna

Napominje se da je navedeni iznos potrebno osigurati u okviru proračuna Ministarstva pravosuđa zbog osiguravanja istovrsnosti opreme i olakšavanja povezivanja informatičkog sustava koji treba biti umrežena sa Ministarstvom pravosuđa.

2009. godina

U 2009. godini stvaraju se organizacijske i tehničke pretpostavke za uspostavu sustava. U 2009. godini potrebno je u Ministarstvu pravosuđa zaposliti 6 službenika (od čega: 3 VSS - načelnik, viši savjetnik, savjetnik, 1 VŠS (viši upravni referent) 2 SSS (1 upravni referent i 1 računovodstveni referent za što je potrebno osigurati sredstva za plaće, materijalne troškove i troškove prijevoza. Službenici bi trebali započeti sa radom u veljači 2009. godine.

U Državnom proračunu za 2009.g. planirat će se sredstva za zapošljavanje 59 službenika, u ukupnom iznosu od 5.841.722 kn od čega za 6 službenika u Ministarstvu pravosuđa u iznosu od 339.640 kn i za 53 službenika u uredima državne uprave u iznosu od 5.502.082 kn. U Državnom proračunu za 2009. godinu planirat će se i sredstva za materijalne rashode u ukupnom iznosu od 1.570.000 kn od čega u Ministarstvu pravosuđa 840.000 kn a u uredima državne uprave 730.000 kn.

U 2009. godini potrebno je osigurati 511. 200, 00 kuna za godišnje održavanje informatičkog sustava.

Za pripremu edukacije državnih službenika koja se planira provesti u prvom polugodištu 2009. godine potrebno je osigurati 35.000,00 kuna, dok je za edukaciju svih službenika u Ministarstvu pravosuđa, uredima državne uprave i Uredima Grada Zagreba potrebno osigurati iznos od 143.800,00 kuna.

U prvom polugodištu 2009. godine u svrhu informiranja javnosti potrebno je osigurati sredstva u iznosu 150.000,00 kuna.

U Državnom proračunu planirati će se sredstva, za pruženu pravnu pomoć u razdoblju od 1. travnja 2009.godine do 31. prosinca 2009.godine, u iznosu od 18.000.000 kn.

Početak primjene Zakona u odnosu na građane planira se od 1. travnja 2009.godine, međutim prijelaznim i završnim odredbama Zakona propisuje se da će se u 2009. godine plaćanje pružene pravne pomoći vršiti paušalno kako na temelju uputnica tako i na temelju projekta.

2010. godina

U projekciji Državnog proračuna za 2010. godinu planirat će se sredstva za rashode za zaposlene u ukupnom iznosu od 8.390.848 kn od čega u Ministarstvu pravosuđa 582.240 kn a u uredima državne uprave 7.808.608 kn. U 2010. godini ne planira se povećanje broja zaposlenih.

U projekciji Državnog proračuna za 2010.g. planirat će se i sredstva za materijalne rashode u ukupnom iznosu od 29.162.600 kn od čega u Ministarstvu pravosuđa 24.651.200 kn, od kojih za isplate s naslova pružene pravne pomoći 24.140.000 kn i za održavanje informatičkog sustava 511.200 kuna, a u uredima državne uprave 4.511.400 kn.

Planirana sredstva za isplatu s osnove pružene pravne pomoći prema naprijed iznijetom prijedlogu iznose 0,76 eura po glavi stanovnika.

Sa ovom razinom osiguranih sredstava Republika Hrvatska osigurava sredstva osigurana kao i u državama članicama EU prvog kruga proširenja. Ujedno ovaj iznos odgovara i visini osiguranih sredstava i u pojedinim drugim članicama EU.

OBRAZLOŽENJE POJEDINIH ZAKONSKIH ODREDBI

I. OPĆE ODREDBE

Članci 1. – 3.

Osnovnim odredbama uređuju se načelna pitanja detaljnije razrađena daljnjim tekstom Zakona. Tako se odredbom članka 1. definira sadržaj Zakona. Pored odredbi ovog Zakona pojedina pitanja pravne pomoći uređena su i drugim propisima. Naime Zakonom o parničnom postupku (Narodne novine broj: 53/91,91/92,112/99,88/01,117/03) uređuje se pravo suda da u određenim slučajevima može stranci u postupku odobriti pravo na pomoć punomoćnika kada ocijeni da je to potrebno zbog toga što se stranka u postupku nije u stanju sama zastupati a njezine materijalne prilike su takve da nije u mogućnosti snositi trošak odvjetnika. Nadalje, sud ima pravo osloboditi stranku od plaćanja sudskih pristojbi u slučajevima kada stranka ne bi mogla, zbog svojih materijalnih prilika, snositi trošak sudskog postupka bez štete za svoje uzdržavanje. Osim toga, ovo pitanje uređuje i Zakon o rješavanju sukoba zakona s propisima drugih država u određenim odnosima (Narodne novine broj: 53/91) koji omogućava oslobađanje troškova postupka strance koji nemaju boravište u Republici Hrvatskoj na temelju načela uzajamnosti.

Također, odredbama članka 62.st. 5. i članka 65. Zakona o kaznenom postupku predviđa se pravo okrivljene osobe na branitelja po službenoj dužnosti u određenim Zakonom propisanim slučajevima uvjetovanim visinom zapriječene kazne. (Narodne novine broj: 110/97, 27/98, 58/99, 112/99,58/02,143/02., 62/03 – pročišćeni tekst, 178/04).

Zakon o odvjetništvu (Narodne novine broj: 9/94) predviđa obvezu Hrvatske odvjetničke komore da u određenim slučajevima pruži građanima besplatnu pravnu pomoć. Ovaj oblik pravne pomoći pobliže je uređen Statutom Hrvatske odvjetničke komore i primjenjuje se na način da su odvjetnici dužni, u slučajevima kada Hrvatska odvjetnička komora odobri pravnu pomoć, pružiti pravnu pomoć strankama koje ispunjavaju propisane uvjete bez naknade. I drugi posebni zakoni kao što su primjerice Zakon o azilu, Zakon o socijalnoj skrbi i drugi također utvrđuju pravo pripadnika pojedinih socijalnih skupina na pravnu pomoć. Svi navedeni oblici pravne pomoći ne mijenjaju se niti ukidaju odredbama predloženog Zakona o ostvarivanju prava na pravnu pomoć.

Članak 2.

Definiran je pojam pravne pomoći kako je uređena ovim Zakonom. U prvom redu polazi se od činjenice da se radi o pravu na jednakost svih pred zakonom, koje je zajamčeno Ustavom Republike Hrvatske i međunarodnim dokumentima. Ostvarivanje prava pojedinca ne smije ovisiti o njegovim materijalnim prilikama. Također u skladu s međunarodnim dokumentima, a posebice Direktivom 2003/8/EZ od 27.01.2002., pravo na pravnu pomoć zajamčuje se svim fizičkim osobama bez obzira na državljanstvo. Pravna pomoć uređena ovim Zakonom pruža se u cijelosti ili djelomično uz financijsku potporu države.

Članak 3.

Definiraju se pojedini pojmovi koji se koriste na način kako ih treba tumačiti u smislu ovog Zakona.

II. VRSTE I OPSEG PRAVNE POMOĆI**Članci 4.- 8.****1. Vrste pravne pomoći****Članak 4.**

Odredbama ovog članka pravna pomoć utvrđuje se kao primarna i sekundarna. Primarna pravna pomoć obuhvaća opću pravnu informaciju, pravni savjet, pravnu pomoć u sastavljanju pismena pred tijelima uprave i pravnim osobama koje imaju javne ovlasti, zastupanje u upravnim stvarima, u mirnom izvansudskom rješavanju sporova, zastupanje pred Europskim sudom za ljudska prava i međunarodnim organizacijama, ako je u skladu s međunarodnim ugovorima i pravilima o radu tih tijela, te oslobađanje od plaćanja pristojbi u upravnim postupcima, a sekundarna pravna pomoć obuhvaća zastupanje pred sudovima, pravnu pomoć za mirno rješavanje spora, sastavljanje pismena u sudskim postupcima. Ovakva podjela omogućava davanje ovlasti pojedinom pružatelju na pružanje točno utvrđenih oblika pravne pomoći.

Članak 5.

Odredbama ovoga članka propisano je da će se korištenje pravne pomoći odobriti u svim postupcima pred sudovima, upravnim tijelima i drugim pravnim osobama s javnim ovlastima kada rješavaju o egzistencijalnim pitanjima. Kao pitanja od egzistencijalne važnosti posebno su istaknuta pitanja koja se odnose na socijalna prava, statusne stvari, radnopravne stvari, zaštitu djece i mladih punoljetnika, zaštitu žrtava kažnjivih djela, zaštitu žrtava trgovine ljudima. Također se pravna pomoć osigurava u slučajevima kada takva obveza za Republiku Hrvatsku proizlazi iz ratificiranih međunarodnih ugovora. Tako npr: Konvencija o zabrani trgovine ljudima i Konvencija o naknadi štete žrtvama kaznenih djela predviđaju obvezu države da žrtvama trgovine ljudima i drugih kažnjivih djela osigura pravnu pomoć.

2. Opseg pružanja pravne pomoći**Članak 6.**

Predviđena je mogućnost da korisnik pravne pomoći, zavisno od svojih materijalnih prilika sudjeluje u troškovima postupka u određenom postotku. Predloženo rješenje treba omogućiti racionalno korištenje sredstava kao i jačanje odgovornosti pojedinca pri pokretanju i vođenju postupaka. Ujedno se omogućava ostvarivanje prava na pravnu pomoć većem broju korisnika uz ista raspoloživa sredstva.

III. KORISNICI PRAVNE POMOĆI

Članci 7. – 8.

Članak 7.

Definira se krug osoba koje mogu ostvariti pravo na pravnu pomoć u skladu s pravnim stečevinama Europske unije, Direktivom 2003/8/EZ, od 27.01 2003. o poboljšanju pristupa sudu u prekograničnim sporovima uspostavom minimalnih zajedničkih pravila o pravnoj pomoći u takvim sporovima, koja propisuje osiguravanje prava na pravnu pomoć hrvatskim državljanima sa prebivalištem u inozemstvu i strancima kada se postupak vodi pred domaćim sudom. Nadalje odredba stavka 2. predstavlja i usklađivanje s odredbama Haške konvencije o građanskom postupku (1957.) i Konvencije o olakšanju međunarodnog pristupa sudovima (1988).

Članak 8.

Određuje se da je uvjet za odobravanje pravne pomoći imovno stanje podnositelja zahtjeva i članova njegova kućanstva.

Utvrđuje se imovina koja se ne uzima u obzir za prosuđivanje ispunjavanja uvjeta za odobravanje pravne pomoći. Ocijenjeno je da navedena imovina predstavlja minimalne uvjete za život podnositelja zahtjeva i članova njegova kućanstva, bez kojih bi njihova egzistencija mogla biti ugrožena.

IV. PRUŽATELJI PRAVNE POMOĆI

Članak 9.

Utvrđuju se subjekti koji mogu pružati pravnu pomoć prema odredbama ovog Zakona, te se propisuje zabrana promidžbe, kao i mjere koje se primjenjuju u slučaju kršenja ove zabrane.

1. Pružanje pravne pomoći od strane odvjetnika

Članak 10.

Ovim odredbama uređeno je postupanje odvjetnika kada pružaju pravnu pomoć na temelju uputnice.

2. Udruge kao pružatelji pravne pomoći

Članci 11. – 13.

Udruga stječe ovlast za pružanje pravne pomoći upisom u registar udruga koje pružaju pravnu pomoć pri ministarstvu nadležnom za poslove pravosuđa. Da bi stekla ovu ovlast, udruga u

prvom redu mora biti osnovana prema odredbama Zakona o udrugama i registrirana kod nadležnog ureda državne uprave, odnosno ureda Grada Zagreba.

Davanje ovlaštenja udrugama za pružanje pravne pomoći uključuje ih u jednu vrstu javne službe. Država je dužna osigurati da javne službe ispunjavaju kriterije stručnosti, kako bi se građanima koji njihove usluge koriste omogućilo pružanje usluga koje su na potrebnoj stručnoj razini. Stoga se od ovlaštenih udruga zahtijeva suradnja s osobom koja ispunjava uvjete stručne spreme, određenog radnog iskustva i dodatnu kvalifikaciju u vidu položenog državnog stručnog ili pravosudnog ispita.

Također se propisuje da ovlaštene udruge mogu pružati primarnu pravnu pomoć osobama koje nisu korisnici pravne pomoći po odredbama ovog Zakona i koja se ne financira sredstvima iz Državnog proračuna.

3. Visoka učilišta

Članak 14.

Kao jedan od pružatelja pravne pomoći u skladu s propisima koji uređuju rad fakulteta, omogućeno je da pravni fakulteti pružaju pravnu pomoć putem pravnih klinika. Zakonom o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju (Narodne novine broj: 23/03,198/03,105/04,174/04) pravne klinike mogu se ustrojiti prema posebnim propisima, statutima fakulteta i visokih učilišta.

Svako poblize uređivanje ustrojstva pravnih klinika moglo bi predstavljati narušavanje autonomije sveučilišta. Stoga se ovaj Zakon zadržao samo na otvaranju mogućnosti djelovanja pravnih klinika, te propisivanja načina pružanja pravne pomoći, kada i ako klinike budu ustrojene. Ovakvo rješenje predloženo je iz razloga što pravne klinike danas ne postoje u sustavu visokog obrazovanja na pravnim fakultetima, osim pojedinih pojednostavljenih oblika na pojedinim fakultetima. Njihov ukupan položaj i status trebaju urediti posebni propisi o visokom obrazovanju.

V. POSTUPAK ZA OSTVARIVANJE PRAVNE POMOĆI

Članak 15.

Nadležno tijelo za odlučivanje utvrđeno je na način koji omogućava najveću dostupnost građanima.

1. Zahtjev za ostvarivanje pravne pomoći

Članci 16. – 21.

Podnošenje zahtjeva pojednostavljeno je propisivanjem izjave na obrascu, te oslobađanjem podnositelja zahtjeva od obveze da doprinosi dokaze o svojim tvrdnjama navedenim u zahtjevu, osim potvrda propisanih ovim Zakonom. Naime, na ovaj način pružaju se dokazi o osnovnim preduvjetima za odobravanje korištenja pravne pomoći, a u slučaju kad se radi o korisniku nekog od oblika socijalne skrbi, znatno ubrzava i skraćuje postupak. Na ovaj način dosljedno je primijenjen članak 78. Zakona o sustavu državne uprave (Narodne novine broj: 75/93,92/96,48/99,15/00,59/01) koji zabranjuje tijelu državne uprave da zahtijeva od stranke

da doprinosi dokumente o kojima evidenciju vodi to ili neko drugo tijelo državne uprave ili pravna osoba s javnim ovlastima. Izuzetak je napravljen u slučaju kada treba doprinijeti tome da se već kod podnošenja zahtjeva isključe stranke koje ne ispunjavaju osnovne preduvjete za ostvarivanje prava na pravnu pomoć, dok je prikupljanje dokaza o drugim tvrdnjama navedenim u izjavi i dalje obveza tijela koje zahtjev razmatra. Smanjivanjem broja potrebnih dokaza na samo jednu potvrdu, stranke koje podnose zahtjev neće biti posebno opterećene.

Radi osiguravanja da pravnu pomoć koriste samo one osobe kojima to pravo pripada prema odredbama ovog Zakona, propisano je obvezno potpisivanje izjave sadržane u obrascu o dozvoli uvida u podatke kojima je prema drugim propisima zajamčena tajnost kao i izjava o prihvaćanju materijalne i kaznene odgovornosti za istinitost navedenih podataka. Ujedno je propisivanjem davanja izjave o dozvoli uvida u osobne podatke Zakon usklađen s odredbama Zakona o zaštiti osobnih podataka (Narodne novine broj: 103/03).

Ovakva rješenja postoje i u drugim europskim državama kao što su primjerice Austrija, Njemačka, Norveška, Švedska i Ujedinjeno Kraljevstvo.

Rokovi predviđeni za odobravanje korištenja pravne pomoći propisani su tako da se tijelu nadležnom za odobravanje korištenja pravne pomoći omogući provjera podataka iz zahtjeva, a da se pritom nepotrebno ne odugovlači postupak.

Propisani rok znači da stranka može uputiti požurnicu uredu za rješavanje po svom zahtjevu što, prema odredbama Zakona o upravnom postupku, znači dodatni rok za tijelo od mjesec dana u kojemu mora riješiti zahtjev, prije nastupa šutnje administracije.

Nije predviđeno donošenje posebnog rješenja o odobravanju korištenja pravne pomoći, već izdana uputnica ima karakter upravnog akta. U slučaju odbijanja zahtjeva predviđeni su redovni pravni lijekovi u upravnom postupku sa kraćim rokovima za njihovo podnošenje i odlučivanje po njima.

Razlozi za ovako utvrđene rokove leže u činjenici da bi duži rokovi mogli dovesti do toga da stranka izgubi mogućnost ostvarivanja nekog prava zbog toga što joj nije pravodobno omogućena pravna pomoć, te je bilo potrebno tu opasnost svesti na razumnu mjeru.

2. Odlučivanje o zahtjevu za ostvarivanje pravne pomoći i izdavanje uputnice

Članci 22. – 29.

Kod utvrđivanja imovinskih i drugih prilika podnositelja zahtjeva prema odredbama predloženog Zakona treba uzeti u obzir i prihode i imovinu članova kućanstva, kako je definirano odredbom članka 3., što znači da se uzimaju u obzir prihodi i imovina osoba bračnog ili izvanbračnog druga, djece i drugih srodnika koji žive zajedno i doprinose zadovoljavanju zajedničkih potreba života i stanovanja.

Kod utvrđivanja imovinskih prilika uzimaju se u obzir primanja podnositelja zahtjeva i članova njegova kućanstva, imovina i imovinska prava. Od propisane visine imovine i prihoda izuzimaju se imovina i prihodi koji predstavljaju neophodan uvjet za održavanje i život podnositelja zahtjeva i članova njegova kućanstva. Potrebno je posebno naglasiti da se u obzir uzima sva imovina kako ne bi došlo do izigravanja zakonskih propisa. Ujedno je jedna

od polaznih pretpostavki da i sam podnositelj zahtjeva mora svojom imovinom i prihodima sudjelovati u troškovima postupaka u kojima je stranka.

Propisano je da podnositelj zahtjeva daje izjavu o svojim prihodima i imovini kao i prihodima i imovini članova svoga kućanstva, te da nije dužan o tim činjenicama prilagati dokumentaciju, osim u slučajevima propisanim ovim Zakonom. Na temelju suglasnosti podnositelja zahtjeva kao i suglasnosti svih punoljetnih članova njegova kućanstva, ured državne uprave kojem se predaje zahtjev ima pravo provjeravati sve navode iz izjave kod državnih tijela, kao i drugih institucija (banke i sl.), radi utvrđivanja činjenica, ukoliko ocijeni da je podnositelj zahtjeva neistinito prikazao svoje prihode i imovinu. Ured je obvezan provesti provjeru kod najmanje deset posto zahtjeva podnijetih u jednom kvartalu. Na ovaj način osigurava se sustavno praćenje opravdanosti zahtjeva za pravnu pomoć metodom slučajnog uzorka. Nadalje, posebno je važno naglasiti da će ured uvijek provjeriti podatke o imovini i prihodima, ako to traži neko od ovlaštenih tijela ili osoba koja ima pravni interes u postupku u kojem je podnositelju zahtjeva odobrena pravna pomoć. Na ovaj način postiže se i to da se oko provjere podataka angažira manji broj službenika odnosno da se postigne ravnoteža između troškova koje bi stvorio rad državnih službenika na detaljnom provjeravanju svakog zahtjeva i opasnosti od mogućeg neopravdanog korištenja pravne pomoći. Sličan način rada imaju i neke druge države, primjerice Nizozemska i Ujedinjeno Kraljevstvo.

5. Uputnica

Članci 30. – 35.

Uputnica se može izdati za primarnu pravnu pomoć i za pojedine pravne radnje, odnosno, u slučaju zastupanja za određeni stupanj postupka. Kao izuzetak omogućeno je da se uputnica izda za pojedinu pravnu radnju u okviru sekundarne pravne pomoći. Predloženi način omogućava da se racionalno koristi odobrena pravna pomoć, te da i stranka sama u pojedinim fazama postupka poduzima pojedine pravne radnje, a da u istom postupku, za poduzimanje pojedinih složenijih pravnih radnji koristi pravo na pravnu pomoć.

Nadalje, predviđena je mogućnost da korisnik pravne pomoći, zavisno od svojih materijalnih prilika, i sam snosi određeni dio troškova postupka odnosno troškova poduzimanja pojedinih pravnih radnji. Predloženo rješenje treba doprinijeti da se pravo na pravnu pomoć u punom opsegu osigura onim osobama koje na drugi način ne bi bile u mogućnosti ostvariti svoja prava. Također se osigurava i odgovornost samog podnositelja zahtjeva, kako za vođenje postupka, tako i za nastojanje u pravcu mirnog rješavanja spora. Ovakvo rješenje pozitivno je ocijenjeno i od strane stručnjaka Vijeća Europe.

Izdana uputnica za ostvarivanje prava na pravnu pomoć prema odredbama ovoga Zakona predstavlja upravni akt kojim se utvrđuje postojanje i opseg prava. Obračunata i zaključena uputnica dokaz je o konzumiranom pravu te u tom smislu predstavlja i konačni i izvršni upravni akt.

6. Izmjena uputnice

Članci 36. – 39.

Korisnik pravne pomoći obvezan je na podmirenje troškova pružene pravne pomoći, kad rezultati postupka dovode do povećanja imovine ili prihoda korisnika, kao i kad su mu dosuđeni troškovi postupka na čije je plaćanje obvezana druga strana u postupku. Na predloženi način Državni proračun ima mogućnosti refundiranja isplaćenih iznosa za pravnu pomoć u svim slučajevima u kojima stranke u postupku uspiju.

Otvorena je mogućnost da ministar financija može intervenirati u postupak i način obračuna uputnica, budući da se isplate u konačnici vrše iz Državnog proračuna putem Državne riznice. Ovu mogućnost ministar financija ne mora koristiti ako ocijeni da postojeći propisi o financijskom poslovanju na zadovoljavajući način uređuju isplate prema izdanim i obračunatim uputnicama.

7. Zlouporaba prava

Članci 40. i 41.

Propisuju se postupanje korisnika pravne pomoći ako tijekom postupka za koji je izdana uputnica dođe do promjene uvjeta zbog kojih ostvaruje pravo na pravnu pomoć. Ovo je posebno važno ako se uzme u obzir da se uputnica može izdati za cjeloviti stupanj postupka koji može trajati duže vrijeme, posebno kad se radi o sudskim postupcima. Jednom ostvareno pravo na pravnu pomoć nije trajno već se može ostvarivati samo dok se ostvaruju i uvjeti koji su na strani korisnika postojali u vrijeme njezinog odobravanja.

Ured državne uprave dužan je po službenoj dužnosti paziti na ispunjavanje uvjeta za odobravanje pravne pomoći, sve do obračuna izdane uputnice, kao i reagirati na svaku informaciju o promjeni uvjeta na strani korisnika pravne pomoći. Korisnik pravne pomoći kome je ukinuta pravna pomoć ili je smanjen njezin opseg, zaštićen je u ostvarivanju svojeg prava na način da mu se osigurava pravo na žalbu i druge pravne lijekove, kao i u slučaju odbijanja zahtjeva za pravnu pomoć.

O ukidanju neopravdano odobrene pravne pomoći donosi se rješenje, a korisnik je dužan vratiti sve do tada isplaćene iznose zajedno sa zateznom kamatom, budući da se radi o zlouporabi prava na pravnu pomoć. Predloženim odredbama otvorena je mogućnost da se korisniku koji nije imao pravo na pravnu pomoć odobri vraćanje neopravdano isplaćenih iznosa na način koji neće ugroziti njegovo uzdržavanje ili uzdržavanje članova njegove obitelji.

Također je otvorena mogućnost da se korisniku pravne pomoći poništi izdana uputnica unatoč ispunjavanju uvjeta za odobravanje pravne pomoći, ako se ocijeni da se radi o obijesnom vođenju postupka. Kao mjerodavno tijelo za utvrđivanje nastupa okolnosti obijesnog vođenja postupka utvrđeno je ono tijelo koje vodi postupak za koji je izdana uputnica. Na taj način izbjegnuta je mogućnost da neovlašteno tijelo ulazi u sam postupak i ocjenjuje njegovu opravdanost. Odredbama ovoga članka nadalje utvrđeni su osnovni kriteriji za ocjenjivanje opravdanosti postupka. Time je u osnovnim crtama definirano obijesno vođenje postupka na temelju ponašanja podnositelja zahtjeva iz kojeg je vidljivo da se radi o zlouporabi prava. Naime, neophodno je bilo postaviti određene zapreke neodgovornom

ponašanju pojedinaca koji bi mogli zlorabiti sustav pravne pomoći kada se ne radi o postupcima neophodnim za ostvarivanje pojedinog prava.

Također je predviđeno ustrojavanje posebne evidencije izdanih uputnica radi upravljanja sredstvima osiguranim za pravnu pomoć u Državnom proračunu koju će propisati ministar nadležan za poslove pravosuđa.

VI. PRAVNA POMOĆ IZ RAZLOGA PRAVIČNOSTI

Članci 42. – 44.

Konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda člankom 6. zajamčuje pravo svih na pošteno suđenje. Kroz praksu Europskog suda za ljudska prava članak 6. Konvencije tumači se, između ostalog, na način da stranka u postupku ima pravo na pravnu pomoć u svim postupcima ako je to potrebno da bi se osiguralo pravo na pošteno suđenje. Konvencija i praksa Europskog suda za ljudska prava ostavljaju državama potpisnicama mogućnost da same urede način na koji će osigurati zajamčena prava, ali pri tom trebaju omogućiti pravo na pristup sudu i pravedno suđenje i u slučajevima kada stranka, prema važećim propisima ne bi ostvarivala pravo na pravnu pomoć. U tom smislu postoje brojne presude Europskog suda za ljudska prava od kojih su najznačajnije: *Steel & Morris protiv Ujedinjenog Kraljevstva* (presuda Suda od 15. veljače 2005.) koja se obično spominje kao odluka *McLibel. (Deumeland protiv Njemačke* (1986.) Serija A br. 100, paragraf 59); (*Beer protiv Austrije* (6. veljače 2001.) paragrafi 11. – 13.; (*Allan Jacobsson protiv Švedske* (1989.) Serija A br. 163., paragrafi 67. – 70.) *Airey protiv Irske*, (1979.) Serija A br. 32, paragrafi 24.-26.

Navedene presude Europskog suda za ljudska prava ukazuju na to da stranka ima pravo na pravnu pomoć od strane države i kada ne ispunjava kriterije za njezino odobravanje, ako je predmet takvog značenja, a stranka nema mogućnosti osigurati adekvatnu pravnu pomoć, te bi uskraćivanje pravne pomoći stvarno u tom konkretnom slučaju predstavljalo onemogućavanje pristupa sudu ili kršenje prava na pravedno suđenje. Nadalje, to znači i da bi u izuzetnim slučajevima trebalo osigurati pravnu pomoć i u postupcima koji su ovim Zakonom izuzeti od odobravanja pravne pomoći, kada to zahtijevaju razlozi pravičnosti i pravo na pošteno suđenje.

Zbog naprijed navedenih razloga predlaže se samo u sudskim postupcima osiguravanje pravne pomoći iz razloga pravičnosti, o čemu bi, na zahtjev stranke, u svakom konkretnom slučaju odlučivao sud uzimajući u obzir postojeće uvjete na strani tražitelja, te značenje i složenost samoga predmeta.

Odluku bi donosio sud nadležan za odlučivanje u konkretnoj stvari, a protiv ove odluke ne bi se mogao ulagati posebni pravni lijek, već bi odbijanje zahtjeva predstavljalo razlog za žalbu u redovnom žalbenom postupku.

VII. POSEBNE ODREDBE O ODOBRAVANJU PRAVNE POMOĆI U PREKOGRANIČNIM SPOROVIMA

Članci 45. – 52.

Republika Hrvatska u obvezi je uskladiti se s Direktivom 2003/8/EZ od 27. siječnja 2003. godine, o unaprjeđenju pristupa pravosuđu u prekograničnim sporovima utvrđivanjem minimalnih zajedničkih pravila o pravnoj pomoći u takvim sporovima. Jamči se odgovarajuća razina pravne pomoći u prekograničnim sporovima utvrđivanjem minimalnih zajedničkih standarda koji se odnose na pravnu pomoć u takvim sporovima.

U skladu s odredbama Direktive mogućnost dobivanja pravne pomoći u prekograničnim sporovima imaju svi građani EU ako imaju prebivalište ili boravište u nekoj od država članica kao i državljani trećih zemalja koji zakonito borave u nekoj državi članici. Na ovaj način Zakon se u cijelosti usklađuje sa spomenutom Direktivom.

Sukladno odredbama Direktive u ovom je dijelu Nacrta Zakona uređen postupak za dobivanje pravne pomoći građana Europske unije u slučajevima prekograničnih sporova. Zahtjev se sastoji od obrasca za prosljeđivanje zahtjeva za pravnu pomoć i od obrasca za odobravanje pravne pomoći. Zahtjev za prosljeđivanje podnosi se kada stranka podnosi zahtjev nadležnom tijelu (tijelo za zaprimanje) koje procjenjuje da li se radi o prekograničnom sporu i u tom slučaju prosljeđuje zahtjev nadležnom tijelu države članice (tijelo za odobravanje) koje meritorno odlučuje o samom zahtjevu za pravnu pomoć. U skladu sa odredbama ovoga Zakona stranka koja traži prekograničnu pravnu pomoć ili nadležno tijelo države u kojoj tražitelj ima prebivalište ili boravište, upućuju Ministarstvu pravosuđa RH zahtjev za odobravanje pravne pomoći, koje o njemu meritorno odlučuje. Ako zahtjev i prateća dokumentacija nisu dostavljeni u prijevodu na hrvatski jezik zahtjev će biti odbačen. Ako zahtjev nije osnovan biti će odbijen rješenjem protiv kojeg se može pokrenuti upravni spor. Ukoliko je zahtjev osnovan stranci se izdaje uputnica.

Također se uređuje situacija kada hrvatski državljanin ili stranac koji boravi u RH, traži pravnu pomoć u drugoj državi članici. Ministarstvo pravosuđa dužno je prevesti zahtjev i dokumentaciju na jezik države kojoj prosljeđuje zahtjev.

U skladu s Haškom konvencijom o građanskom postupku (1957.) i Konvencijom o olakšanju međunarodnog pristupa sudovima (1988) kojih je Republika Hrvatska stranka na temelju notifikacije o sukcesiji međunarodnih ugovora, trebalo je ovim Zakonom razraditi postupak zaprimanja i postupanja po zahtjevima stranaca koji ne borave u Republici Hrvatskoj, za pravnu pomoć u građanskim stvarima u postupcima koji se vode pred sudovima u Republici Hrvatskoj.

Osim državljana država članica Europske unije pravo na pravnu pomoć ostvaruju i stranci koji su državljani država stranaka međunarodnih dokumenata o pravnoj pomoći kojih je stranka i Republika Hrvatska (npr. državljani Bjelorusije, Švicarske, Turske, Maroka, države nastale na području bivše SFRJ, Rusije, Argentine, Izraela, Egipta i dr.). Stoga je Republika Hrvatska dužna osigurati i ovim osobama pravnu pomoć.

VIII. FINANCIRANJE PRAVNE POMOĆI

Članci 53. – 60.

Pružanje pravne pomoći prvenstveno je obveza države. Stoga se sredstva za organiziranje pružanja pravne pomoći i plaćanje troškova prema uputnicama moraju osigurati u Državnom proračunu. Države u kojima je pružanje pravne pomoći građanima već ustaljeni sustav, za ove namjene osiguravaju sredstva u visini 2 – 2,5 % sredstava koja se u državnim proračunima osiguravaju za pravosuđe.

Vodeći računa o tome da se radi o novom sustavu, te slijedeći neke od primjera u praksi europskih zemalja ovim odredbama otvorena je mogućnost da se za ovu namjenu osiguraju sredstva i iz drugih izvora.

Također se uređuju nagrade za pruženu pravnu pomoć u svim zemljama u kojima se osigurava uobičajeno su niže od tarifa koje su u primjeni za istovrsne postupke i pravne radnje, kada se pružaju izvan sustava pravne pomoći. Presudom Europskog suda za ljudska prava *Airey v. Ireland* iz 1979. godine, donesenu po tužbi podignutoj zbog obveznog pružanja pravne pomoći uz nižu naknadu od uobičajene tarife, odbijen je tužbeni zahtjev, te je ukazano na činjenicu da se radi o slobodnom izboru profesije, te da ugled i druge koristi koje ta profesija donosi kompenziraju materijalne gubitke koji proizlaze iz obveze pružanja pravne pomoći po nižim tarifama.

Uredbom kojom bi Vlada propisivala visinu nagrade za rad pružatelja pravne pomoći na temelju uputnice, ujedno je moguće voditi aktivnu politiku u sferi pravne pomoći, osiguravajući dosljednu primjenu Zakona u okviru financijskih mogućnosti države.

Ovlaštene udruge i pravne klinike pružaju pravnu pomoć na temelju uputnica onim osobama kojima je izdavanjem uputnice utvrđeno pravo na korištenje pravne pomoći. Međutim, ovi pružatelji ne naplaćuju pruženu pravnu pomoć na temelju uputnica već se sredstva za njihov rad osiguravaju na temelju projekta. Svake godine raspisuje se natječaj na kojem se projekti vrednuju na temelju utvrđenih kriterija. Uputnica čini dio prateće financijske dokumentacije o utrošku sredstava dobivenih na temelju projekta. Ujedno je dokaz o broju slučajeva pružene pravne pomoći i biti će jedan od elemenata za odobravanje projekta u slijedećoj godini.

Izvan slučajeva utvrđenih ovim Zakonom, a koji se ne financiraju iz Državnog proračuna uvažava se dosadašnji rad udruga i omogućava se daljnji rad udruga na legalan način te u tom slučaju udruge nisu vezane uvjetima utvrđenima ovim Zakonom.

IX. NADZOR

Članci 61. – 64.

1. Upravni nadzor

Članak 61.

Odredbe članka 63. ovlašćuju ministarstvo nadležno za poslove pravosuđa za provedbu nadzora, kako tijela koje odobravaju pravnu pomoć, tako i pružatelja pravne pomoći, u svim aspektima primjene Zakona.

Ocjene stručnjaka Vijeća Europe koji su vršili ekspertizu Nacrta prijedloga ovog Zakona istaknuli su da je pitanje nadzora kvalitetno riješeno, posebno u odnosu na nadzor nad stručnim i savjesnim pružanjem pravne pomoći.

2. Stručni nadzor

Članci 62.- 64.

Jedna od posebno značajnih odredbi je osiguravanje i provedba nadzora nad stručnim i odgovornim pružanjem pravne pomoći, kako bi se osigurala pravodobna i kompetentna ocjena stručnosti i savjesnosti pružene pravne pomoći. Za njihovo praćenje ovlašteno je tijelo pred kojim se vodi postupak.

Ovakav pristup proizlazi i iz obveze sudbenih i upravnih tijela da u svakom momentu paze na poštivanje zakona i zaštitu prava stranaka u postupku. Stoga su posebno dužna paziti na stručno i savjesno pružanje pravne pomoći, kao jednog od temeljnih prava koje svim osobama osigurava jednakost pred zakonom i uklanja moguću diskriminaciju na temelju imovinskog stanja.

U odnosu na stručni rad udruga u pružanju pravne pomoći predloženo je obavljanje inspeksijskog nadzora od strane ministarstva nadležnog za poslove pravosuđa čime se na određeni način uravnotežuje odgovornost za stručni i savjesni rad svih pružatelja pravne pomoći.

Daljnjim odredbama uređen je način registriranja nesavjesno i nestručno pružane pravne pomoći. Tako je propisano da će se u slučaju kad pravnu pomoć pruža odvjetnik, o njegovom nesavjesnom i nestručnom radu obavijestiti Hrvatska odvjetnička komora, radi poduzimanja mjera u skladu sa svojim propisima, a kad je pružatelj pravne pomoći udruga, za poduzimanje mjera ovlašteno je ministarstvo nadležno za poslove pravosuđa.

X. PROVEDBA ZAKONA

1. Praćenje provedbe Zakona i izvješćivanje

Članci 65. – 69.

Ostvarivanje prava na pravnu pomoć kao način ostvarivanja ustavnog prava na jednakost svih pred zakonom, prema predloženim odredbama podliježe nadzoru Hrvatskog sabora. Predložena rješenja usmjerena su na provedbu parlamentarnog nadzora kako u odnosu na ostvarivanje ovoga prava, tako i u odnosu na sredstva koja se za ostvarivanje prava na pravnu pomoć osiguravaju u Državnom proračunu. Na predloženi način ujedno je ukazano na posebno značenje koje sustav pravne pomoći ima u okviru funkcioniranja pravne države i uklanjanja diskriminacije građana na temelju imovinskih prilika.

Zbog svega iznijetoga predloženo je podnošenje posebnog izvješća o ostvarivanju prava na pravnu pomoć, kako državnih tijela prema Vladi Republike Hrvatske tako i Vlade prema Hrvatskom saboru. Na predloženi način ujedno se omogućava da se prilikom razmatranja izvješća poduzmu potrebne mjere za daljnju dogradnju sustava pravne pomoći.

2. Povjerenstvo za pravnu pomoć

Članci 70. – 73.

Ovim odredbama uspostavlja se savjetodavno tijelo sastavljeno od predstavnika ministarstava, udruga, sindikata, akademske zajednice i Hrvatske odvjetničke komore, radi praćenja sustava pravne pomoći i predlaganja mjera za njegovo unaprjeđenje.

Povjerenstvo prema odredbama ovoga Zakona ima pravo pratiti i analizirati stanje u odobravanju i korištenju pravne pomoći, razmatrati prijedlog godišnjeg izvješća ministarstva nadležnog za poslove pravosuđa, davati mišljenje na projekte te ministru nadležnom za poslove pravosuđa davati prijedloge i mišljenje za unaprjeđivanje sustava pravne pomoći.

XI. PRIJELAZNE I ZAVRŠNE ODREDBE

Članci 74. – 77.

Ovim Zakonom ustrojava se novi sustav za koji se ne može u cijelosti ocijeniti u kojoj mjeri će zahtijevati osiguravanje sredstava u Državnom proračunu, budući da se broj potencijalnih korisnika prava na pravnu pomoć može samo procijeniti s obzirom na dosadašnju praksu udruga i Hrvatske odvjetničke komore. Do ulaska RH u EU odgođena je primjena odredbi poglavlja VII. „Posebne odredbe o odobravanju pravne pomoći u prekograničnim sporovima“ (članci 45.-52.).

Ulaskom u Europsku uniju Republika Hrvatska će trebati preuzeti i druge propise koji predstavljaju pravnu stečevinu Europske unije, prema kojima državljani Europske unije imaju pravo na pravnu pomoć na cijelom području EU. Stoga su ovim Zakonom stvorene pretpostavke za provedbu pravne stečevine Europske unije, ali je primjena ovih odredbi odgođena.

Zakonom je bilo potrebno predvidjeti određena ograničenja u korištenju sredstava osiguranih Državnim proračunom kako ne bi došlo do situacije da Državni proračun nije u mogućnosti osigurati dostatna sredstva za provedbu ovoga Zakona.

Ovim odredbama propisuje se da će svi građani moći započeti ostvarivati prava prema ovom Zakonu od 01. travnja 2009. godine. Naime, tijekom godine dana od stupanja na snagu Zakona potrebno je uspostaviti organizacijske, kadrovske, informatičke i druge pretpostavke za funkcioniranje sustava pravne pomoći, te izvršiti potrebnu edukaciju kadrova.

S obzirom na to da se sada broj korisnika pravne pomoći može procjenjivati na temelju dosadašnjih podataka pojedinih pružatelja, a da će točni podaci bit poznati tek početkom primjene sustava, propisano je da će se plaćanje pružene pravne pomoći u prvoj godini primjene Zakona u odnosu na građane obavljati bez obračunavanja uputnica.

XII. PROMJENE IZVRŠENE U TEKSTU KONAČNOG PRIJEDLOGA ZAKONA U ODNOSU NA TEKST PRIJEDLOGA ZAKONA IZ PRVOG ČITANJA

U odnosu na tekst prijedloga Zakona u provom čitanju u članku 77. propisano je da Zakon stupa na snagu 8. dana od dana objave umjesto 1. kolovoza 2008.godine. Do ove izmjene došlo je iz razloga što je potrebno za uspostavu sustava izraditi software za čiju nabavu je potrebno provesti postupak javne nabave. Trajanje izrade softwarea procjenjuje se na 10 mjeseci te se na ovaj način dobiva dostatno vrijeme za provođenje postupka javne nabave na Zakonom propisani način.

XIII. OSVRT NA PRIMJEDBE IZNIJETE U PRVOM ČITANJU KOJE NISU PRIHVACENE

Tijekom rasprave o prijedlogu Zakona o besplatnoj pravnoj pomoći u prvom čitanju iznijete su određene načelne primjedbe dok konkretnih primjedbi na konkretnih primjedbi na pojedine zakonske odredbe nije bilo.

1. U ime Kluba SDP-a zastupnik Boris Šprem prigovorio je nejasnoj definiciji besplatne pravne pomoći, brojnosti dokumentacije uz zahtjev, pretjeranoj administraciji te nejasnoj ulozi pravnih klinika u sustavu pružanja pravne pomoći.

Očitovanje: Primjedba nije utemeljena. Definicija besplatne prave pomoći obuhvaća sve elemente bitne za definiranje besplatne pravne pomoći prema odredbama ovog Zakona. Isto tako, tvrdnja da je potrebno brojnu dokumentaciju priložiti uz Zakon nema uporišta u zakonskim odredbama budući da je jedini dokument koji stranka prilaže potvrda Porezne uprave. Ako se radi o osobi koja prima socijalnu skrb ili opskrbinu onda umjesto potvrde o dohotku prilaže potvrdu o korištenju nekog od oblika socijalne skrbi ili potvrdu o opskrbinu. Uz obrazac se prilaže izjava o imovnom stanju za korisnika i punoljetne članove kućanstva koju sami ispunjavaju i nije je potrebno ovjeravati. Rješenja koja se tiču podnošenja zahtjeva maksimalno su pojednostavljena a eventualni teret prikupljanja dokaza o ispunjavanu kriterija je na uredu, što je u skladu s odredbama Zakona o sustavu državne uprave. Tvrdnja o

pretjeranom administriranju je u cijelosti paušalna i nije utemeljena na zakonskim rješenjima. Pri tome treba istaći da je u svim državama uobičajena procedura podnošenja i odobravanja zahtjeva. Što se tiče primjedbe u odnosu na pravne klinike ovaj Zakon otvara mogućnost daljeg razvoja prakse pravnih klinika koja je počela zaživljavati i u Republici Hrvatskoj u skladu s praksom u brojnim europskim državama.

2. U ime Kluba HNS-a, zastupnik Goran Beus iznio je primjedbe na dostupnost ureda državne uprave građanima obzirom na udaljenost pojedinih mjesta, pretjeranu birokratiziranost postupka te pogodovanje odvjetničkom lobiju. Nadalje je prigovorio izuzetno visokim kriterijima kada se radi o licenciranju udruga, te nepostojanju tako visokih kriterija za pravne klinike. Također je prigovorio primjeni zakona samo na najsiromašnije slojeve, te je doveo u pitanje kriterij dohotka ako korisnik prestane primati dohodak neposredno prije podnošenja zahtjeva za pravnu pomoć. Ujedno je istaknuo problem romskih skupina prilikom dokazivanja imovinskog cenzusa, a posebno prigovara primjeni Zakona tek od 2009.g.

Očitovanje: U odnosu na primjedbu o teškoj dostupnosti ureda državne uprave treba naglasiti da će se prilikom uspostave službi za odobravanje besplatne pravne pomoći voditi računa o teritorijalnim specifičnostima pojedinih županija, posebno kada se radi o otocima, ali isto tako treba reći da bar u ovoj fazi uspostave sustava nije moguće ove službe približiti građanima u tolikoj mjeri da bi se problemi teritorijalne udaljenosti u cijelosti uvažili.

U odnosu na primjedbu o birokratiziranosti postupka vrijedi iznijeto pod 1..

Tvrdnja o pogodovanju odvjetničkom lobiju u cijelosti je paušalna i nema utemeljenja u bilo kojoj zakonskoj odredbi.

Osiguravajući pravnu pomoć građanima država je dužna osigurati takvu razinu kvalitete pružene pravne pomoći koja mora odgovarati u stručnom pogledu razini stručnosti tijela pred kojim se vodi postupak u kojem se pruža pravna pomoć. Stoga je minimum zahtjeva koje pružatelj besplatne pravne pomoći mora ispuniti isti kao i kriterij koji mora ispuniti osoba koja odlučuje o pojedinom pravu. Kako je udrugama kao pružateljima besplatne pravne pomoći omogućeno zastupanje u upravnim stvarima to moraju ispuniti iste kriterije kao i osobe koje o upravnoj stvari odlučuju. U protivnom, pružena pravna pomoć neće biti odgovarajuće razine stručnosti. Što se tiče kriterija za pravne klinike treba napomenuti da pružanjem pravne pomoći u okviru pravnih klinika upravljaju nastavnici, najmanje sa zvanjem docenta, što pretpostavlja doktorat znanosti, te je to znatno viši kriterij od onoga koji se traži za udruge. Što se tiče obveze osiguranja od odgovornosti za štetu nanесenu stranci pružanjem pravne pomoći kod udruga je ta obveza predviđena zbog ovlasti zastupanja koja im se ovim Zakonom pruža, dok pravne klinike nemaju mogućnost zastupanja.

Što se tiče primjedbe da će Zakon osigurati pravnu pomoć samo najsiromašnijim građanima treba reći da to i je njegova svrha. Naravno da visina imovinskih kriterija ovisi i o financijskim mogućnostima države ali za ostale slučajeve predviđena je mogućnosti dobivanja pravne pomoći iz razloga pravičnosti te se na taj način kompenzira strogost imovinskih kriterija.

Netočna je tvrdnja da bi kriterij dohotka bio u primjeni ako je tražitelj pravne pomoći prestao ostvarivati dohodak prije podnošenja zahtjeva budući da je odredbom članka 26. propisano da se kriterij dohotka ne uzima u obzir ako se dohodak prestane ostvarivati prije podnošenja zahtjeva za ostvarivanje pravne pomoći.

U odnosu na primjedbu da će pojedine skupine poput Roma imati problema oko dokazivanja imovinskog statusa primjedba je potpuno neutemeljena budući da se imovinski status dokazuje izjavom stranke i potvrdom Porezne uprave o ostvarivanju ili neostvarivanju dohotka. Kako veliki dio romskih obitelji koristi neki oblik socijalne pomoći to im neće ni biti potrebna porezna potvrda već samo potvrda o primanju socijalne pomoći.

U odnosu na početka promjene Zakona prema korisnicima treba istaknuti da je potrebno napraviti čitav niz radnji kako bi se sustav uspostavio. Samo primjera radi ističe se da postupak javne nabave za program informatičke podrške i njegova izrada traju minimalno 10 mjeseci

3. Zastupnik Josip Leko smatra primjenu Zakona od 2010.g. prekasnom.

Očitovanje: Primjedba je potpuno neutemeljen pošto će se Zakon u odnosu na građane početi primjenjivati od 1. travnja 2009.godine.

4. Zastupnik Vladimir Ivković prigovorio je ograničenju kriterija površine stambenog prostora u odnosu na ostvarivanje prava na korištenje pravne pomoći.

Očitovanje: Prigovor u odnos na kriterij stambenog prostora je neutemeljen. Naime, Zakon propisuje kolika se prostora ne uzima u obzir prilikom utvrđivanja imovnog stanja. Tražitelj pravne pomoći neće biti odbijen sa svojim zahtjevom ako raspolaže većim stambenim prostorom od propisanog ali će taj višak stambenog prostora biti uzet u obzir kao imovina kojom tražitelj raspolaže i ući u kriterije.